

Ikt. sz.: NEB-41/5-2/2019.

NEB-2/2019. sz. ülés
(NEB-15/2018-2022. sz. ülés)

J e g y z ő k ö n y v

az Országgyűlés **Magyarországi nemzetiségek bizottságának**
2019. március 12-én, kedden, 14 óra 02 perckor
az Országgyűlés Irodaháza V. emelet 562. számú tanácstermében
megtartott üléséről

Tartalomjegyzék

Napirendi javaslat	4
Az ülés résztvevői	5
Elnöki bevezető	6
A határozatképesség megállapítása	6
A napirend elfogadása	6
Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2017 (B/417. szám) (A bizottság állásfoglalásának kialakítása az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 22. § (2) bekezdése alapján)	6
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója	6
Kérdések, hozzászólások és válaszok	14
Határozathozatal	16
Tájékoztató a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott elvi állásfoglalásairól	17
A nemzetiségi közösségek szerepéről a helyi és regionális gazdaságfejlesztésben, turizmusban a Szlovén Mintagazdaság példája alapján	17
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója	17
A nemzeti értékgyűjtés nemzetiségi tartalmaival kapcsolatos gyakorlatról	19
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója	19
Kérdések, hozzászólások, válaszok	23
A nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a közszolgálati médiaszolgáltatás területén	25
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója	25
Hozzászólás	32
A nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a hazai filmművészet és filmgyártás területén	32
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója	32
Tájékoztató az alapvető jogok biztosa és a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott két kiemelt közös jelentéséről	35
A személyszállítási közszolgáltatók számlakiállítási gyakorlatának vizsgálatáról az A JB-363/2018. számú ügyben	35
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója	35

<i>Kérdések, hozzászólások</i>	<i>37</i>
<i>A megkeresett szerv együttműködési kötelezettségének megszegése miatti vizsgálatról az AJB-3540/2018. számú ügyben</i>	<i>38</i>
<i>Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója</i>	<i>38</i>
<i>Kérdések, hozzászólások</i>	<i>39</i>
<i>Egyebek</i>	<i>41</i>
<i>Az ülés berekesztése</i>	<i>43</i>

Napirendi javaslat

1. Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2017 (B/417. szám)
(A bizottság állásfoglalásának kialakítása az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 22. § (2) bekezdése alapján)
Meghívott előadó:
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes
2. Tájékoztató a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott elvi állásfoglalásairól
  - a) A nemzetiségi közösségek szerepéről a helyi és regionális gazdaságfejlesztésben, turizmusban a Szlovén Mintagazdaság példája alapján
  - b) A nemzeti értékgyűjtés nemzetiségi tartalmaival kapcsolatos gyakorlatról
  - c) A nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a közszolgálati médiaszolgáltatás területén
  - d) A nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a hazai filmművészet és filmgyártás területén
Meghívott előadó:
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes
3. Tájékoztató az alapvető jogok biztosa és a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott két kiemelt közös jelentéséről
  - a) A személyszállítási közszolgáltatók számlakiállítási gyakorlatának vizsgálatáról az AJB-363/2018. számú ügyben
  - b) A megkeresett szerv együttműködési kötelezettségének megszegése miatti vizsgálatról az AJB-3540/2018. számú ügyben
Meghívott előadó:
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes
4. Egyebek

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Ritter Imre** nemzetiségi képviselő, a bizottság elnöke

Farkas Félix roma nemzetiségi szószóló, a bizottság alelnöke
Alexov Lyubomir szerb nemzetiségi szószóló
Giricz Vera ruszin nemzetiségi szószóló
Kissné Köles Erika szlovén nemzetiségi szószóló
Kreszta Traján román nemzetiségi szószóló
Paulik Antal szlovák nemzetiségi szószóló
Rónayné Slaba Ewa Maria dr. lengyel nemzetiségi szószóló
Sianos Tamás görög nemzetiségi szószóló
Szolga József horvát nemzetiségi szószóló
Szuperák Brigitta ukrán nemzetiségi szószóló
Varga Szimeon bolgár nemzetiségi szószóló

A bizottság titkársága részéről

Schweighoffer Anita bizottsági munkatárs

Meghívottak:

Dr. Fürjes Zoltán, a Miniszterelnökség egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkára
Tircsi Richárd, a Miniszterelnökség Nemzetiségi Főosztályának főosztályvezetője
Dr. Brenner Koloman (Jobbik)
Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes
Dr. Benedek György, az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának jogi főreferense
Dr. Török Tamás, az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának titkárságvezetője
Dr. Varjú Gabriella, az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának főosztályvezető-helyettese
Dr. Kiss Balázs, az Alapvető Jogok Biztosa Hivatalának jogi főmunkatársa
Kovács Árpádnét, az EMMI kormánytanácsadója, nemzetiségi referens
Kukumzisz György, a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatának elnöke
Dr. Topuzidisz Dimitrisz, a Magyarországi Görögök Országos Önkormányzatának szóvivője

(Az ülés kezdetének időpontja: 14 óra 02 perc)

Elnöki bevezető

RITTER IMRE nemzetiségi képviselő, a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Sehr geehrte Damen und Herren! Ich begrüße Sie recht herzlich! Jó napot kívánok, hölgyeim és uraim! A Magyarországi nemzetiségek bizottsága ülését megnyitom. Köszöntöm a megjelent szószólókat, munkatársainkat, a meghívottakat, a sajtó képviselőit és minden megjelent érdeklődőt. Külön tisztelettel szeretném köszönteni dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébetet, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes asszonyt, dr. Török Tamás főosztályvezető urat, dr. Varjú Gabriella főosztályvezető-helyettesét, valamint valamennyi munkatársukat. Szintén nagy tisztelettel üdvözlöm Fürjes Zoltán egyházi és nemzetiségi kapcsolatokért felelős helyettes államtitkár urat, Tircsi Richárd főosztályvezető urat és munkatársaikat a Miniszterelnökségtől. Köszöntöm Kovács Árpádnét, az EMMI kormánytanácsadóját, nemzetiségi referenst. Úgyszintén köszöntöm Brenner Koloman képviselő urat, a Jobbik frakcióvezető-helyettesét. Köszöntöm az országos nemzetiségi önkormányzatok megjelent elnökeit, munkatársaikat, a sajtó képviselőit, a szószólói kabinetek munkatársaikat és minden kedves vendégünket.

A határozatképesség megállapítása

A jelenléti ív alapján megállapítom, hogy a bizottság 12 tagja van személyesen jelen, tehát határozatképes a bizottság, 12 szavazattal kezdjük meg a munkánkat.

A napirendet előzetesen kiküldtük. Kérdezem, hogy van-e a napirenddel kapcsolatban bárkinek észrevétele, kiegészítése. *(Nincs jelentkező.)*

A napirend elfogadása

Ha nincs, akkor felteszem szavazásra. Aki az írásban kiküldött napirenddel egyetért, kérem, kézfeltartással jelezze! *(Szavazás.)* Köszönöm. Ki tartózkodott? *(Szavazás.)* Ki van ellene? *(Szavazás.)* Megállapítom, hogy bizottság 12 igen szavazattal egyhangúlag elfogadta.

Majdnem minden alkalommal elmondom, hogy elég sok dolgunk van. Ugyan ma négy napirendi pontunk van, de ez alaphelyzetben lehetne nyolc. Elég terjedelmes és tartalmas anyagokról van szó, ezért kérek mindenkit, hogy a kérdéseket, hozzászólásokat racionális rövidegességgel és lényegre törően tegye meg, ahogy ezt mindig és mindenki szokta tenni.

Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2017 (B/417. szám) (A bizottság állásfoglalásának kialakítása az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 22. § (2) bekezdése alapján)

Mindezek előrebocsátása után rátérnénk az 1. napirendi pontra, „Az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2017” címmel benyújtott B/417. számú beszámoló megtárgyalására. A bizottság állásfoglalásának kialakítására az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 22. § (2) bekezdése alapján kerül sor. Még egyszer köszöntöm a biztoshelyettes asszonyt. Én is racionális rövidegességgel átadom a szót, és kérem, hogy a prezentációját tartsa meg.

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: *(Előadását projektorral)*

szemlélteti.) Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Szószólók! Tisztelt Képviselő Hölgyek és Urak! Helyettes Államtitkár Úr! Kedves Kollégák! Nagyon szépen köszönöm a lehetőséget, hogy idestova egy és fél év után a 2017. év nemzetiségi jog területével kapcsolatos munkánkról beszámolhassak. Azt is köszönöm, hogy emlékeztetett elnök úr arra, hogy tömören, velősen, de azért... *(Derűlség.)*

ELNÖK: A bizottságnak szólt. *(Derűlség.)*

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Sajnos egyetemi oktatóként az ember könnyen elszalad, ráadásul akkor is, amikor valóban nagyon gazdag munkát végeztünk a kollégákkal 2017-ben is. Nem szaporítom a szót, nagyon köszönöm még egyszer a lehetőséget, és el is indítanám. Hálás köszönet előre is Kiss Balázs kollégámnak, aki valamilyen kézjelsz után majd segít abban, hogy egyet-egyét lépjünk a prezentáció során.

Az első kép, amit mindig mutatni szoktunk, egyszerűen az, hogy helyezzük el kontextusban az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában a nemzetiségi jogterületet. Semmi újat nem jelent ez az önök számára, hiszen a 2017. évben erre vonatkozóan változás nem történt. A nemzetiségi titkárság, a biztoshelyettesi titkárság szoros együttműködésben dolgozik a hivatal szervezeti rendszeréhez tartozó nemzetiségi jogi osztállyal, amelynek a vezetőjét örömmel köszöntöm itt, mindenki jól ismeri, Varjú Gabriella kolléganőt. Ebben változás nem volt, ezért erre különösebben nem szeretnék szót pazarolni.

Ahogy felépítettem a prezentációt, ez követi a nemzetiségi biztoshelyettes feladat- és hatáskörét azzal, hogy először a nemzetiségi jogi ügyek közül szeretnék néhányat kiemelni, majd pedig a titkársági tevékenységről szeretnék beszámolót adni vagy tartani önöknek. A nemzetiségi jogi ügyekben szorosán együtt dolgozunk a nemzetiségi jogi osztály munkatársaival és a biztoshelyettesi titkárság munkatársaival, egyfajta ügyallokációval annak függvényében, hogy éppen melyikük milyen leterheltséggel rendelkezik, illetve milyen szűkebb területen rendelkezik már esetleg előtte tapasztalattal. Koordinációs és irányítási kérdések, ügyforgalmi adatok, ügytípusok, kiemelt témák és ügyek azok, amelyek a nemzetiségi jogi ügyek kapcsán itt most mindjárt szóba fognak kerülni. A titkársági tevékenység pedig alapvetően 2017-ben is, hasonlóan a korábbi évekhez és majd a 2018-ashoz is, az ebbe a körbe tartozó munka pedig zömmel figyelemmel kísérése a nemzetiségi szempontból releváns történeseknek, kapcsolattartás szakmai szervezetekkel, tájékoztatás a szűkebb és a tágabb szakmai és laikus közönség számára, a nemzetközi tevékenységről fogok pár szót mondani, valamint arról, hogy hogyan alakult a viszonyrendszerünk a sajtó és a közösségi média tagjaival.

Nem elrettentésképpen szeretném mondani, de a mai napon a három nagy témakörben, amivel kapcsolatban beszélgetésre kerülhet sor, az mindösszesen 357 oldalnyi szakmai anyagot jelent. 2018-ban pedig - nem '17-es adat - közel 1500 oldalnyi szakmai anyagot állítottunk össze az Ombudsmani Hivatalban a nemzetiségi jogterület munkatársaival együtt. A számok persze, tudjuk, makacs dolgok, de nem ez a lényeg, hanem igazából az a lényeg, hogy mögöttük emberi sorsok vannak, a nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek sorsai rejtőznek, és ezek az elvek, vagy ez az elv az, ami vezérel bennünket 2013 óta, és akkor is, amikor mindenféle egyedi ügygel kapcsolatba kerülünk, illetve akkor is, amikor strukturális szempontból lényeges vizsgálatokat végzünk.

Annak érdekében, hogy egy kicsit az ívét is megmutassam annak, hogy hogyan alakultak a nemzetiségi ügyek, a panaszügyek az előző években, engedjék meg, hogy

egy nagyon gyors áttekintést adjak. Számmisztikához én ugyan nem értek, és talán nem is feltétlenül kell hinni benne, de ami a tényeket mutatja, az az, hogy a slide-on azt látják, hogy mindig az előző évhez képest hány százalékos ügynövekedésre került sor és ezeket a panaszügyeket, illetve a hivatalból indított vizsgálatok összesített számadatát, illetve az arányukat. A szélső oszlopban pedig az látszik, hogy a bázisévnek tekintett 2013, amikor is októberben ezt a megtisztelő feladatot kaptam, ami kapcsán most a beszámolót is tartom, ahhoz képest - mint bázisévhez képest - 2018-ra az ügyszám, illetve az ügyarányok növekedését láthatják, nehezemre is esik kimondani. Ez persze nem feltétlenül azt jelenti, hogy ennyivel lett volna netán rosszabb a nemzetiséghez tartozó közösségeink és személyek élete és sorsa, hanem egyszerűen arról szól, hogy egy olyan újfajta módszert kellett az elmúlt években kialakítanunk, amely egy kicsit láthatóbbá tette a nemzetiségi jogvédelemnek ezt a lehetséges intézményét egyrészt. Másrészt pedig arra is gondolok, hogy a nemzetiségi szószólók megjelenésével és a nemzetiségi önkormányzatok aktivitásával együtt könnyvelhetjük el vélhetően azt - nevezzük sikernek -, hogy megkeresnek bennünket a jogkereső személyek és amennyire tudunk, a rendelkezésre álló eszközökkel segítünk rajtuk.

A nemzetiségi ügyekről, a nemzetiségi jogi ügyekről szeretnék a továbbiakban beszélni, mégpedig az aktuális jogszabályi háttér alapján a biztoshelyettes hatásköre alapvetően és elsősorban szakmai irányítási természetű jog átruházott hatáskörben, tehát a biztos úrtól átruházott hatáskörben is lehetőségem van, és volt is alkalmam többször is felkérésre eljárni. Én most arra koncentrálnék, ami kifejezetten a nemzetiségi jogterületet érintő szakmai irányítási jog. Ezen belül ami eszköztár a rendelkezésünkre áll, az egyrészt a szignálás lehetősége, aztán a szakmai és technikai ügykezeléssel kapcsolatos döntés joga. Nyilván nem a légtérben, hanem egyébként az Ombudsmani Hivatalra mint intézményre mértékadó ügykezelési szabályok keretei között van erre mód. Zárólevelek, közbülső levelek, egyáltalán a levelezés lehetősége - gondolom, ezt a jelenlévő tisztelt vendégek, meghívottak, szószólók is tapasztalták, hogy időnként szoktak levelet kapni az aláírással, és kérdéseket és kéréseket is tartalmaznak ezek a levelek a közös munka érdekében. Aztán a nemzetiségi tárgyú jelentések kiadása pedig a biztos úrral közösen mint közös jelentés jelenhet meg, születhet meg.

Amire önálló állásfoglalásként lehetőség van, azt elvi állásfoglalások formájában szoktuk kiadni. A mai nap is lesz egy pár ilyenről szó. Ezek zömmel olyan strukturális kérdésekre kívánnak rámutatni, amelyek nem feltétlenül vagy nem kizárólag egyedi panaszok alapján kerülnek hozzánk, viszont olyan rendszerszintű vizsgálatokról van valójában szó, amelyeknek a következtetései minden egyes nemzetiséget érintenek, és ameddig a rendelkezésre álló hatásköri eszközeink engedik, megállapításokat teszünk, és megpróbálunk szakmai javaslatokat megfogalmazni. Mindannyian tudjuk a teremben ülő kollégákkal együtt, hogy ezek a javaslatok valóban javaslatok a szó jogi értelmében véve is.

Véleménynyilvánítási joggal is rendelkezem biztoshelyettesként, mégpedig az Ombudsmani Hivatal szervezeti részéhez tartozó Nemzetiségi Jogi Osztály munkatársainak a személyi állapotával kapcsolatban, tehát kinevezés, felmentés, más munkakörbe helyezés esetében. A biztoshelyettesi titkárság munkatársai tekintetében viszont ki vannak téve a kollégák az én kizárólagos döntésemnek - ezt viccnek szántam (*Derültség.*), csak szóltam, bocsánat, elnézést kérek -, és természetesen a mindenféle szintű munkakapcsolat kialakítása a hivatalon belül és nyilván azon kívül is.

A lényeg: a nemzetiségi ügyeket témák szerint csoportosítva szeretném először az önök figyelmébe ajánlani. 2017-ben összesen 353 ügyet dolgoztunk fel, amelyek

panaszok, beadványok, illetve hivatalból indult vizsgálat formájában készültek. Az első megállapítás ezzel kapcsolatban, hogy változatlanul magas, 176 olyan ügyel foglalkoztunk, amely a roma nemzetiségi közösséget érintette és alapvetően sajnálatos módon továbbra is szociális, lakhatási ügy, és kiemelendő még az egyenlő bánásmód követelményével kapcsolatos ügy.

Aztán arról tudok önöknek beszámolni, hogy 2017-ben növekedett a korábbi évhez képest a többi nemzetiségi közösséget érintő ügyek száma, olyan ügyeknek a száma is, amelyek minden nemzetiségi közösséget érintettek, és olyanoknak a száma is, amelyek egy-egy nemzetiségi közösséggel vagy esetleg egy vagy két nemzetiségi közösséggel kapcsolatosak voltak. Ezek zömmel és tipikusan a korábbi évekhez hasonlóan is a nemzetiségi kulturális autonómiával kapcsolatosak, nagyon nagy száma van, mindjárt mutatom az infografikát, ami a nemzetiségi nevelést, oktatást érintő jogokkal kapcsolatos ügy, a nemzetiségi önkormányzati jogokkal kapcsolatos ügyek, beadványok, és például majdhogynem minden esetben a megyelátogatások során is felvetették a nemzetiségi közösségek ott jelenlévő képviselői, hogy a feladatalapú támogatás folyósításával kapcsolatban gyakorlatilag a korábbi évekre visszamenően is nem feltétlenül zökkenőmentesnek tekinthető, és ezzel összefüggésben is el kellett járnunk. Itt az infografika. Mondom, merthogy távolról nézve vélhetően nem lehet látni a feliratokat, és függőlegesen is van. Egyszóval, az előbb említettek szerint a nevelés, oktatás bal oldalon a legmagasabb oszlop, ezt követi az egyenlő bánásmód, tehát a származás miatti diszkriminációval kapcsolatos ügyek mértéke, majd nagyjából utána a nemzetiségi kulturális autonómiával kapcsolatos ügyek oszlopát látjuk egy kicsit bal oldalt, az egyharmad részben, aztán sorrendben a nemzetiségi önkormányzatok működésével kapcsolatos panaszok, illetve a közösségi nemzetiségi jogokkal kapcsolatos panaszok azok, amelyek számottevő nagyságrendet képviselnek, és utána következik a lakhatás, tehát rögtön láthatóan a neveléssel, oktatással kapcsolatos oszlop mellett. Ezek az infografikák egyébként rendelkezésre állnak magában az írott beszámolóban is, tehát nem újdonságként vannak itt jelen. Aki esetleg tovább szeretné böngészni, annak ajánlom szíves figyelmébe az írott anyagot.

A nemzetiségek szerinti megoszlását az ügyeknek az előbb már részben említettem. Annyit talán még hozzátennék, ha átmegyünk az infografikára, hogy a tendencia többé-kevésbé ugyanaz, mint az előző években, legfeljebb a számokban és egy picit az arányokban mutatkozik különbség a korábbi évhez képest. Ha netán magyarázatra szorulna, hogy például mit jelent, a jobb oldalon van egy olyan felirat is, hogy ismeretlen, zömmel olyan esetekben szoktuk ebbe a kategóriába sorolni a beérkező panaszt vagy ügyet, amikor nem evidens, hogy melyik nemzetiségi közösséghez tartozik, viszont magából a tényállásból egyértelműen látszik, hogy nemzetiségi jogi ügyről van szó, és valamiért az illető vagy az illetők nem kívánják az identitásukat megnyitni, vagy közölni, viszont a tényállásból egyértelműen kiderül, hogy nemzetiségi közösséghez tartozó személyről vagy személyekről van szó.

Néhány jelentést, illetve állásfoglalást 2017-ből kiemeltem a többi közül, és ezek csak a jelentősebbek, amelyek vagy azért jelentősek az én megítélésem szerint, mert rendszerszintű kérdésre mutatnak rá, vagy pedig azért, mert több nemzetiséget érintenek egyformán, vagy pedig azért, mert áthúzódó problémákról van szó. Az első pontban említett elvi állásfoglalást a roma holokauszt oktatásának társadalmi szemléletformáló szerepéről, a hazai helyzetről és a hazai adottságokról készítettük, ami valójában még 2015-ben elindult tankönyvvizsgálatunknak valamiképpen a kimenetele, tekintettel arra, hogy az volt a szándék és a cél, hogy megnézzük, hogy a nemzetiségi tartalmak az egyes tankönyvekben milyen mértékig vannak benne, illetve milyen tartalommal vannak benne. Különböző technikai nehézségek okán ezt a

vizsgálatot "leszűkítettük", és azt tudtuk megnézni, hogy vajon a roma holokauszt oktatásának van-e valamilyen szerepe, és hogyan jelenik meg, úgyszólván nemzetközi összehasonlító elemzést is végeztünk ebben az elvi állásfoglalásban. Nem hiszem, hogy kétséges lehet a kimenetele is az önök számára is anélkül, hogy én akár mondanám is, hogy ebben az elvi állásfoglalásban az volt a javaslat, hogy mindazok, akik tankönyvgyártással, -írással, oktatással foglalkoznak, szíves figyelmükbe ajánlandó a roma holokauszt oktatásának társadalmi szemléletformáló ereje is. Ezt tudom erről az elvi állásfoglalásról elmondani most.

A másik téma egy jelentés - amit kiemeltünk a többi jelentés közül - a nemzetiségi pedagógusképzésről. A nemzetiségi pedagógusképzésről, erről a jelentésről a bizottság albizottsága előtt is már beszéltünk, részleteiben tárgyaltuk akkor, amikor megjelentettük. Nem kívánok ezért a részletekbe belemenni, pusztán annyit szeretnék említeni, hogy azt gondolom, mindannyian a jelenlévők egyetérthetünk abban, hogy ez egy folyamatosan fennálló olyan feladat mindannyiunk számára, amiről úgy vélem, hogy soha levenni a napirendről nem fogunk tudni. Eredmények vannak mindezek ellenére, vagy pont ezért. Köszönettel tartozom az illetékes kormányzati szereplőknek is, akik ebben szerepet játszottak annak idején, a szószólói bizottságnak és az albizottságnak különösen, hiszen azt gondolom, így együtt egy-egy pár lépéssel már előrébb vagyunk ahhoz képest, ami 2017-ben volt. Így többek között azok a speciális programok, amelyek ösztönzését a nemzetiségi pedagóguspályára készülő fiataloknak segíteni és támogatni tudják, azt hiszem, jó úton halad ennek a kérdésnek a rendezése. Abban a bizonyos jelentésben, amihez minden érintett oktatási intézménytől kértem és kaptam is segítséget ahhoz, hogy megalapozott információkkal tudjak szolgálni az érdekvédőknek ebben a jelentésben, többek között azt is jeleztem, hogy egy kicsit szorosabb együttműködést és több olyan szakmai megbeszélést, konferenciát gondolnék szerencsésnek, ami kifejezetten a nemzetiségi pedagógusképzést érinti.

A következő, amit szeretnék kiemelni, egy speciális helyzet, ami hosszú ideig nem kapta meg azt a figyelmet, amit egyébként megérdemel. Ez a kiegészítő nevelés-oktatásban résztvevő hallgatók helyzetéről, illetve az osztályzataikról szól. Azt szeretném ezzel kapcsolatban mondani, hogy ez valószínűleg egy kicsit olyan mostohagyereke volt minden érintett szereplőnek. Annak idején, amikor a jelentés készült, akkor a megkeresett intézményektől kapott válaszokból kiderült például az is, hogy 2004 óta nem készült részletes tájékoztató anyag, hogy vajon mely intézmények, hol és milyen tekintetben folytatnak kiegészítő nemzetiségi nevelést, oktatást. Erről részletes tájékoztató azok számára, akik esetleg ilyet igénybe vennének, nem nagyon készült, ha nincs információ, nincs tájékoztatás, akkor nyilván az egyébként potenciális érintett gyermekek köre sem feltétlenül az, aminek lennie kéne vagy amire igény volna. Ennek a jelentésnek az érdeme és a lényegi része az volt, hogy gyakorlatilag a kiegészítő nevelés-oktatásban résztvevő hallgatók osztályzatait úgy kell számítani és tekintetbe venni, mintha vendégtanulói jogviszonyban lennének, kérésre bekerülnek az osztályzatok abban az intézményben, ahol a kiegészítő nevelést, oktatást kapta, és ez adott esetben azt is jelentheti a diák számára, hogy a vendéghallgatói jogviszonya alapján egy másik intézményben később mentesülhet az idegen nyelv tanulása alól. Legtöbb esetben a kiegészítő nevelés-oktatás nyelvoktatásról szól. Itt éppen egy görög érintettségről volt szó. Az érintett oktatási intézmények képviselői, vezetői pedig tulajdonképpen ők maguk is szívesen vettek részt a vizsgálatban, hiszen számukra is egyértelművé válhatott ilyen módon, hogy mi a teendőjük ténylegesen. Tehát jogszabályi értelmezésben tudunk segíteni.

A következő, amit szeretnék kiemelni a jelentések, illetve az állásfoglalások köréből 2017-ben, amiről megint csak sajnálatos módon azt kell mondanom, hogy egy

áthúzódó probléma, és azért is hoztuk ide, egy olyan áthúzódó probléma, amivel majdnem minden évben találkozunk, mégpedig az úgynevezett együttműködési kötelezettség követelményének a figyelmen kívül hagyása, illetve a megszegése azon intézmények, hatóságok részéről, amelyek kötelesek az ombudsmani megkeresésre válaszolni. Itt jelen esetben éppen Mezőkeresztesről volt szó, ahol a polgármester nem igazából reagált a megkeresésünkre. Egy, az egyenlő bánásmód követelményével kapcsolatos probléma merült fel. Egy folyóiratban olyan megnyilvánulásokra került sor - amelyek eljutottak hozzám -, ami az egyenlő bánásmód sérelmét vetette fel, és tájékozódni kívántam a polgármestertől, hogy mégis ő ezt hogyan látja, hiszen az önkormányzat által kiadott folyóiratról vagy emlékeim szerint online folyóiratról volt szó, ez az úgynevezett Keresztesi Krónika. Nem kaptam tisztességes, illetve semmilyen választ. Természetesen ezt követően a jelentésünk arról szólt, hogy miután nem tudom érdemben vizsgálni, történt-e, vagy nem, valamilyenfajta jogsértés, ezért azt kellett ebben a jelentésben megállapítani, hogy elmulasztotta az együttműködési kötelezettségét a polgármester. Amikor a jelentés elkészült, elküldtük - azt kértük benne, hogy szíveskedjen az önkormányzat képviselő-testülete elé tární a jelentést -, akkor ezt követően az intézkedéseket, amiket javasoltunk, elfogadta, de úgy tűnik, hogy ez egy rendszerszerű probléma lesz. Majd a mai nap végén, ha minden igaz, még egy hasonló ügyre rá fogok tudni térni.

A következő és az utolsó jelentés, amit szeretnék kiemelni, még egyszer jelezve azt, hogy csak a jelentősebbeket hoztam most ide a beszámolómból és az elvégzett munkából, ez a Tarnasadányi Tagiskola állapotával kapcsolatos közös jelentés a biztos úrral. Vélhetően gyakorlatilag arról van szó, hogy sajtóhíradásokból értesültünk több körben is arról, hogy a tarnasadányi iskola gyakorlatilag olyan penetráns állapotban van, amely sem a tanárok, sem a diákok számára az érdemi, nem beszélve a magasabb színvonalú szakmai munkáról, nem teszi lehetővé. Ezért aztán vizsgálatot indítottunk. Megkerestük az összes érintett szereplőt, a Klebelsberg Központot, az Egri Tankerületi Központot annak érdekében, hogy az amúgy rendelkezésre álló felújítási forrásokat szíveskedjenek erre az iskolára is koncentrálni, illetve ideallokálni. Különböző fázisok után - a mindenféle nagyságrendet, összecszerúségeket a beszámoló egyébként tartalmazza - gyakorlatilag egy év leforgása alatt, a slide-on látható, nekem jobb oldalon, önöknek attól függ, hogy honnan nézzük, a látható különbség alapján a belső felújítása és egyáltalán a szaniterhelyiségek korrekt módon való elkészítése megtörtént, teljesen felújított, bár bizonyos részek még kimaradtak, de mégiscsak óriási minőségi különbséggel tudnak most már ott dolgozni a tanárok, a gyerekek pedig iskolába járni. Több, mint 300 gyermekről van szó, tehát nem arról van szó, hogy egyébként egy semmi perc alatt bezárásra ítélandó iskoláról lett volna szó.

Áttérnék a titkársági tevékenységre, és ezt nagyon gyorsan fogom mondani, mert közben a számítógépen látom az elmúlt időt is. Előre is elnézést kérek, de a titkársági tevékenység nagyon sok olyan helyzetet idéz elő, amelyeket dokumentálni kell nemcsak szövegszerűen, hanem fotókkal is, ezt nem túl nagy örömmel, de kénytelen vagyok tudomásul venni. Előre elnézést kérek, de egy csomó képen engem is fognak látni, de azért előtte némi statisztika. Megint csak az évek viszonylatában a sárga vonal jelzi, legfelül a sárga vonal jelzi a panaszügyeket és a hivatalból indított vizsgálatok összesített számát, amiről az előbb volt szó, 353 ügyet kezeltünk. Aztán a kék vonal a különféle hazai programokat vagy programok számát és tendenciáját mutatja az elmúlt években, a piros vonal pedig azokat a programokat, amelyek itthon zajlottak Magyarországon, de nemzetközi vonatkozásúak voltak, a zöld pedig azokat a külföldi programokat, amelyek külföldön is valósultak meg, tehát nemzetközi viszonylatban Magyarországon kívül. Mondhatnám azt is, parafrázis, hogy a helyzet

fokozódott közben, de ezt megint csak viccnek szántam, de lehet, hogy nem kéne tréfálnom annyit. Mindösszesen - ha összeadjuk ezeket a számokat a legvégén - az látható, hogy 2017-ben 699 olyan eset volt, amikor nemzetiségi jogterület kapcsán akár a munkatársaim, akár pedig én végeztük a feladatunkat és a munkánkat.

A következő képen egy kicsit másképp is megmutatja ez az infografika, hogy milyen titkársági programok voltak, illetve milyen változások következtek be az elmúlt öt, illetve hat évben. A következő infografika önöket vélhetően jobban fogja érdekelni, hiszen ez aszerint mutatja meg az aktivitást, hogy az egyes nemzetiségi közösségeinkhez hogyan és miként kapcsolódnak ezek a programok.

A következőn látható, hogy személyes szakmai beszélgetések voltak, titkársági programok, aztán például a Szlovén Mintagazdaságban - a bal belső sarokban van - éppen az egyik elvi állásfoglalásunkkal kapcsolatos beszélgetés fotóját látják, helyszíni látogatás a Pokoli Toronyban a bal alsó sarokban, középen pedig Silva Manuelával, a Román Ortodox Egyház püspökével szintén egy megbeszélés a nemzetiségek és az egyházak viszonyáról, aztán a jobb oldalon lent pedig látható a városlódi Iglauer Park, egy szakmai fórum, amikor a Veszprém megyei látogatás vagy megyelátogatás zajlott.

A következő: konferenciák, különböző konferenciák itthon, egyenlő bánásmód konferencia, oktatási konferencia. A Külügyminisztériumban a nemzetiségi nyelvi jogokról tartott konferencián volt szerencsém nekem is erről szakmai véleményt nyilvánítani, és a bal alsó sarokban egy olyan személyiséget is láthatunk, aki most már nincs itt.

Különböző rendezvények vannak a következő képeken, esetleg felismerik a jelenlévő képviselő hölgyek és urak, szószóló hölgyek és urak a rendezvényeket. A jobb alsó sarokban van - még a kezemmel is megpróbálok magyarázni - a Nemzeti Ifjúsági Tanács. Ők rendszeresen tartanak életpálya-beszélgetéseket, és engem is megtaláltak ezzel, hogy vajon hogy lesz az ember lányából nemzetiségi ombudsmanhelyettes.

Megyelátogatások: Veszprém és Tolna megye került sorra 2017-ben. Ezeket a beszélgetéseket látjuk itt.

Nagyon megtisztelő és örömteli feladat az, hogy minden évben az ombudsman úr számára a nemzetiségi jogterületről módomban van javaslatot tenni egy-egy személy díjazására. 2017-ben Szarka László professzor urat, aki az Akadémia Kisebbségkutató Intézetének volt nagyon hosszú ideig az igazgatója, és egyébként pedig elkötelezett oktatója jelen pillanatban a Selye János Egyetemnek Szlovákiában, ami aztán majd a 2018-as beszámolóban is elő fog kerülni más módon az én részemről. Tavaly pedig Mayer Évát jelölhettem.

A kiemelt partnerekről is szólnék, de nem is biztos, hogy nekem ezt most el kell mondanom itt, hiszen tudjuk. A Magyarországi nemzetiségek bizottságával nagyon szoros, folyamatos jelenlét melletti kapcsolattartás zajlik. Ugyanez a helyzet az országos nemzetiségi önkormányzatok vezetőivel is, többször egyeztettem, találkoztam velük. A 2017-es évről beszélve az Emberi Erőforrások Minisztériumában két államtitkárság is ebbe a körbe tartozott, és mindazok a civil szervezetek, amelyek valamilyen szempontból nemzetiségi kérdésekben kötelezték el magukat, ezen felül oktatási, szociális, magán- és közintézményekkel folyamatosan, nemzetiségi kutatóintézetekkel, egyházak képviselőivel mindenféle szempontból, nagykövetségekkel is, a nagykövetségek képviselőivel is találkozom.

Kicsit a szemléletformálásra is próbálunk figyelmet fordítani. Például a korábbi évhez hasonlóan, amikor 2016-ban a nemzetiségi származású olimpikonokat próbáltuk meg összegyűjteni, azokat egyébként, akik bevallottan vagy vállaltan nemzetiségi háttérűek voltak. Ugyanez a helyzet az 1956-os nemzetiségi származású

forradalmárokkal kapcsolatban. Ezt a Facebook-oldalunkon és a közösségi médiában folyamatosan igyekszünk közzétenni.

A társadalmi szemléletformálásnak vannak speciális formációi, amelyeket kialakítottunk, például az Országos Rendőr-főkapitánysággal, illetve a kerületi, illetve megyei rendőr-főkapitányságok számára kidolgoztunk egy képzési módszert, főképpen az egyenlő bánásmóddal kapcsolatos emberi jogi képzést, amire nagy igény mutatkozik folyamatosan.

A jobb oldalon pedig két kolozsvári történés látható. Egyrészt a Babes-Bolyai Tudományegyetem megtisztelt azzal, hogy a '17-es karácsonyi nagy előadást tőlem kérte, és vállalták azt, hogy a kisebbségek nemzetközi jogi védelmének színéről és fonákjáról beszéljek, és erre került ott sor.

Amire viszont szeretném még a figyelmet felhívni, hogy a bal alsó sarokban olyan képet látnak, ami az általunk kidolgozás alatt is álló, de már részben begyakorolt rendhagyó osztályfőnöki órákat mutatja, ahol az adott iskolák, amelyek vállalják, beengednek bennünket az osztályfőnöki órákra anélkül, hogy tanár jelen lenne, mert a fiatalokat mindig kicsit feszélyezi, hogy vajon hogyan és miként, és igyekszünk ismereteket átadni és közvetíteni számukra.

Igyekszünk az online felületeket használni és megjeleníteni. Amit itt látnak, az külön honlapja a nemzetiségi jogterületnek az Ombudsmani Hivatalban, és van a Facebook-oldalunk, ami - őszintén mondom - nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy megkeresnek bennünket a jogkeresők, és így tudjuk tájékoztatni, ami egyébként jogszabályi kötelességem is, a közvéleményt a munkánkról.

Nemzetközi kapcsolattartás - talán ugorjunk is tovább. Egyet talán a nemzetközi kapcsolattartás köréből mondanék. Itt az látják, hogy mely nemzetközi szervezetekkel milyen mértékben, milyen arányban, hányszor volt lehetőségünk eszmét cserélni és szakmai megbeszélést folytatni 2017-ben. Láthatóan az egyik legnagyobb mértékben a mi munkánkhoz kapcsolódó nemzetközi szervezet az Európa Tanács, részben azért is, mert ott van a keretegyezmény, a kisebbségi keretegyezmény, másrészt pedig a regionális vagy kisebbségi nyelvek európai chartája. Az elsőként említett keretegyezmény munkájába közvetlenül is van szerencsém belelátni, miután Magyarország engem jelölt 2016-ban a bizottsági tagságra. Ez egy nagyon hasznos, összehasonlító szemléletet tesz lehetővé, és a hazai dolgainkat és helyzetünket is - hogy is mondjam? - egy pár skálával még feljebb helyezi számos más országhoz képest.

Az ombudsmani törvény önálló nemzetközi tevékenységre és fellépésre jogosítja fel a helyetteseket, és erre kötelessége is van magának az intézménynek is, hiszen A-státuszú ENSZ emberi jogi intézménynek minősül. A biztos úr többszöri felkérése alapján 2017-ben is az a négy leggyakrabban vagy legszorosabb kapcsolódó szervezet, amelyekkel nekem is kapcsolatom kellett, hogy legyen, azoknak a logója ott látszik. Ez tulajdonképpen a bal alsó sarokban láthatóan az európai emberi jogi intézményeknek a hálózata. Az egyenlő bánásmód hálózat az Unió keretei között, az Alapjogi Ügynökség az Unió keretei között, és az Európa Tanács logóját látjuk itt.

Talán egy dolgot még szívesen megemlítenék. A bal oldalon látható kép pedig nagy baráti összeülésként a visegrádi négyek ombudsmanjainak a találkozásán készült, ahol a zártkörű szakmai beszélgetés mellett nyilván akad arra is mód, hogy az ember vidámabb dolgokról is társalogjon a partnerekkel. Ez éppen Csehországban készült, mert a cseh ombudsman volt a soros akkor. *(Derültség.)* Jaj! *(Derültség.)*

Sajtókapcsolatok. 2017-ben 17 közlemény, 4 sajtótájékoztató, 15 egyéni interjú ezekben a témakörökben.

A stábról pedig, amellyel 2017-ben ezt a munkát végeztük, látható a felsorolás: Rutai Zsuzsanna kolléganő a Külügyminisztériumon keresztül kiszekundáltuk az

Európa Tanács gyermekjogi bizottságához, Mohay Ágoston kolléga pedig félállású, ezért vannak ők egy kicsit más színnel jelölve. Köszönöm szépen a figyelmüket.

ELNÖK: Köszönjük szépen biztoshelyettes asszony szóbeli kiegészítését. Nagyon szeretném hangsúlyozni, hogy természetesen a napirend előtti megjegyzésem a bizottságunk tagjaira vonatkozott. *(Derültség.)* Nagyon alapos és tényleg nagyon sok mindenre kiterjedő volt a szóbeli kiegészítés is.

Kérdezem a két minisztérium képviselőjét, hogy kívánnak-e hozzászólni most vagy kiegészíteni. *(Nincs jelentkező.)* Ha nem, akkor a bizottságunk tagjait kérdezem, hogy ki az, akinek az elhangzottakkal kapcsolatban, az írásos beszámolóval kapcsolatban kérdése, észrevétele van, véleménye van. Kérem, hogy azt most tegyünk meg. *(Jelzésre:)* Kissné Köles Erika szlovén szószóló!

Kérdések, hozzászólások és válaszok

KISSNÉ KÖLES ERIKA szlovén nemzetiségi szószóló: Köszönöm a szót, elnök úr. Tisztelettel köszöntöm a Magyarországi nemzetiségek bizottsága valamennyi tagját. Tisztelettel köszöntöm ombudsmanhelyettes asszonyt, illetve a Miniszterelnökség nemzetiségekért is felelős államtitkársága munkatársait, illetve valamennyi vendégünket. Azért kértem szót, mert ahogy ombudsmanhelyettes asszony beszámolójából is érezhető volt, a nemzetiségek bizottságával gyakorlatilag negyedik éve folytat a szervezet nagyon meghatározó és gyümölcsöző kapcsolatot. Rendkívül konstruktív és előremutató eredményeket is mutató vizsgálatok következményeit élhettük meg az elmúlt évek során. Ezt elsősorban a Köznevelési és kulturális bizottság elnökeként is elkönnyelhetem, hiszen ombudsmanhelyettes asszony és munkatársai számos ülésünk meghívott vendégei voltak egyrészt, merthogy a nemzetiségeket érintő ügyek között számos oktatást érintő ügy van, másrészt mert tudjuk, hogy a felsőoktatásban a nemzetiségi pedagógusképzés egy érzékeny kérdést jelent. Ennek kapcsán is voltak közös megbeszélések, illetve vizsgálatok eredményeinek az elemzése. Hogy tényleg konstruktív és előremutató eredmények születnek, ezt tapasztaljuk akkor, amikor egyes törvénymódosításokon már túlvagyunk, melyeket éppen ezek a vizsgálatok előztek meg.

Köszönöm ombudsmanhelyettes asszonynak és munkatársainak ezt a rendkívül jó partneri kapcsolatot. Láttuk, hogy mi szerepelünk, mármint a Magyarországi nemzetiségek bizottsága szerepel az első helyen e tekintetben. Kívánom, hogy a továbbiakban is ilyen meghatározó figyelemmel kísérjék a nagyon érzékeny területet jelentő nemzetiségi kérdést, hiszen azt hiszem, a mi létezésünk, mármint a nemzetiségek létezése, az életünk és a további sorsunk is nagymértékben függ attól, hogy mely szervezetek milyen figyelemmel fordulnak irántunk. További jó munkát kívánok! Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. További kérdés, vélemény, észrevétel van-e? *(Jelzésre:)* Kreszta Traján román szószóló!

KRESZTA TRAJÁN román nemzetiségi szószóló: Köszönöm a szót, elnök úr. Nagyon nagy tisztelettel és szeretettel köszöntöm helyettes államtitkár urat, főosztályvezető urat, képviselő urat, természetesen a bizottság tagjait, valamint a beszámoló elkészítésében részt vevő az Ombudsmani Hivatalt és elsősorban ombudsmanhelyettes asszonyt. Ez egy szerteágazó, nagyon lényeges, mindenre kiterjedő beszámoló volt. Miután meg lettünk szólítva, hogy nagyon rövidek legyünk, ami számomra a legfontosabb, én mindig úgy szoktam fogalmazni, hogy akkor szeretek valamit, ha valaki a helyszínen győződik meg arról, hogy milyen munka

folyik egy adott megyében, egy adott intézményben vagy egy adott nemzetiségi közösségben. Én úgy látom, hogy ez a beszámoló minden részletében tartalmazta ezeket a megnyilvánulásokat is. Én ehhez a munkához kívánok nagyon sok sikert, erőt, gratulálok, és a továbbiakban jó együttműködést kívánok a nemzetiségi bizottságunkkal és az itt élő nemzetiségekkel. Köszönöm szépen a szót.

ELNÖK: Köszönöm. *(Jelzésre:)* Paulik Antal szlovák szószóló!

PAULIK ANTAL szlovák nemzetiségi szószóló: Köszönöm szépen a szót. Én is tisztelettel köszöntök minden vendéget és a bizottság tagjait. Igazából csak szeretném megdicsérni az ombusmanhelyettesi stábot. Elég régóta figyelem a tevékenységét, még önálló nemzetiségi ombudsmanként, illetve az utóbbi néhány év tevékenységét a nemzetiségi területen.

Nem olyan régen, amikor az utolsó kétéves kormánybeszámolót tárgyaltuk a parlamentben, akkor jutott eszembe, hogy lényegében ez a terület, a nemzetiségi terület a szakpolitikák közül a legjobban dokumentált ebben az országban, hiszen van kétévenként kormánybeszámoló, évenként van az ombudsmani beszámoló, háromévenként a nyelvi charta beszámolója, ötévenként pedig a keretegyezmény-beszámoló. Ha valaki ezt így összehasonlítja egyszer valamikor, majd száz év múlva, szerintem ez lesz az a terület, amiről a legtöbbet lehet majd igazából találni bármilyen dokumentációs központban.

Ez nagyon fontos történet, és nagyon fontos az is az ombudsmani jelentések tekintetében, hogy ha összevetjük a kétéves kormánybeszámolót és az ombudsmani jelentéseket, érdemes lenne egyszer-egyszer leülni, merthogy a kétéves kormánybeszámoló általában az eredményekről szól, általában objektív módon megállapítja, hogy a kormány teszi a dolgát. Az ombudsmani jelentés pedig a nemzetiségi területen megjelenő nem feltétlenül pozitív dolgok jelentése, hiszen bejárja az országot az ombudsmanhelyettes, illetve a stábja. Egyébként bárhol járok, mindenhol megemlítik, hogy valamikor az elmúlt évek során megjelentek. Tény, hogy nagyon keményen dolgoznak azon, hogy ilyen helyszínen is tájékozódjanak. Érdekes lenne ezeket a történeteket összevetni, de mindenképpen azt kell hogy mondjam, hogy mind a két stáb, tehát a kétéves beszámoló összeállítói is megteszik a maguk kötelességét, illetve az Ombudsmani Hivatal munkája is nagyon-nagyon pozitívnak tűnik.

Igazából még egy dolog jutott eszembe. Amikor az oktatás nemzetiségi tartalmairól beszélnek, nekem volt szerencsém valamikor, jó néhány évvel ezelőtt Romániában a népismeret, honismeret tantárgyból, kiemelve a nemzetiségi tartalmakat, egy előadást tartanom. Azóta most szembesültem azzal, hogy mekkora változások történtek ezekben a tananyagokban. Éppen egy, a kisebbségüggyel nem foglalkozó parlamenti képviselő észrevételei nyomán gondolkodtam el ezen, hogy igen, ezt talán érdemes lenne olyan szemmel is vizsgálni, hogy mi van, amikor új tankönyvek jönnek be a rendszerekbe. Nekem az az érzésem, hogy korábban, amikor ezt még példaként vittük ki, jóval részletesebben tárgyalták ezek a tankönyvek már ötödikben, hatodikban is a nemzetiségi ügyet. Most már egyre kevésbé látható egyrészt az aprólékos kifejtés, másrészt a 13 nemzetiség célzott megismertetése a nem nemzetiségi közeggel, tehát ez nem nagyon van jelen. Néhány nemzetiséget meg szoktak említeni, de mind a tizenhárom biztos, hogy nem, még tán nyolcadikig sem. Ez tényleg egy olyan érdekes történet, amit nyilván lehet, hogy nekünk is kezdeményeznünk kell majd ez ügyben, de ha az ombudsmani vizsgálatokból ez köszön vissza, akkor érdemes ezzel kicsit komolyabban is foglalkozni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. További kérdés, vélemény, észrevétel van-e? *(Nincs jelentkező.)* Ha nincsen, akkor köszönöm a hozzászólásokat. Közben az jutott eszembe, hogy a 353 ügy azt jelenti, hogy majdnem minden napra egy *(Derültség.)*, és az eseményekből is majdnem minden napra egy jutott. Ahogy Paulik Antalt hallottam, most már eggyel több *(Derültség.)*, jövőre is van egy további feladat.

Én tényleg szeretném megköszönni, számunkra, úgy gondolom, egy nagyon komoly szakmai háttér és iránymutató, amit a helyettes ombudsmani hivatal csinál, egyrészt a felmerült problémák, gondok tényszerű feltárása és a szakmai értékelése, ami nekünk a törvényhozási munkában, módosításokban, a különböző hivatalokkal, intézményekkel való kisebb-nagyobb csatákban nagyon komoly segítséget jelent, én ezt köszönöm a bizottság nevében is.

Amennyiben nincs további kérdés vagy észrevétel - a beszámolóval kapcsolatos állásfoglalást előzetesen kiküldtük -, kérdezem, hogy a bizottság tagjainak van-e ahhoz észrevételük, kiegészítésük vagy egyéb. *(Nincs jelentkező.)*

Ha nincs, akkor engedjék meg, hogy röviden a tartalmi részét felolvassam azoknak is, akik írásban nem látták. A tartalmi része a következő. A nemzetiségi jogok védelmét ellátó biztoshelyettes a beszámolási időszakban is kiemelt feladatának tekintette a magyarországi nemzetiségek érdekeit szolgáló jogszabályok hatályosulásának figyelemmel kísérését, értékelését és ellenőrzését, tevékenységével jelentős mértékben elősegítette a szükséges nemzetiségi jogszabály-módosítások előkészítését és azok indokoltságának szakmai alátámasztását, parlamenti elfogadtatását.

A bizottság jóváhagyólag vette tudomásul, hogy a jelentős számú nemzetiségi ügyszám mellett a biztoshelyettes és munkatársai több átfogó vizsgálatot végeztek, több kiemelt jelentést és elvi állásfoglalást adtak ki, folytatták a megye látogatásokat, és a hivatalban jelentős nemzetiségi kulturális rendezvényeket szerveztek.

A bizottság elismeréssel nyugtázza dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet biztoshelyettes asszonynak az Európa Tanács Kisebbségvédelmi Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága állandó tagjaként végzett eredményes munkáját. A beszámoló és az elmúlt év gyakorlata alapján a bizottság tartalmasnak és eredményesnek értékelte a biztoshelyettes hivatala és a Magyarországi nemzetiségek bizottsága együttműködését. A fentiek alapján az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága támogatja az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek 2017. évi tevékenységéről szóló beszámoló plenáris ülésen történő elfogadását.

Határozathozatal

Aki ezzel egyetért, kérem, kézfeltartással jelezze! *(Szavazás.)* Ki tartózkodik? *(Szavazás.)* Ki van ellene? *(Szavazás.)* Megállapítom, hogy egyhangúlag elfogadtuk. A napirendhez kapcsolódóan az állásfoglalást eljuttatjuk majd az iromány-nyilvántartó irodába.

Szavaznunk kell a bizottsági előadó személyéről, aki majdan a parlamenti általános vitában ismerteti a bizottság véleményét. Előzetes egyeztetések alapján javasolom Alexov Lyubomir szerb nemzetiségi szószólót a bizottság véleményének ismertetésére. Kérdezem, hogy van-e valakinek más javaslata. *(Nincs jelentkező.)*

Ha nincs, akkor felteszem szavazásra. Aki egyetért azzal, hogy Alexov Lyubomir szerb nemzetiségi szószóló ismertesse az általános vitában a bizottság véleményét, kérem, kézfeltartással jelezze! *(Szavazás.)* Köszönöm. Ki tartózkodik? *(Szavazás.)* Egy tartózkodás. Ki van ellene? *(Szavazás.)* Megállapítom, hogy 11 igen szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadtuk. Ezzel az 1. napirendi pontot lezárom.

Tájékoztató a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott elvi állásfoglalásairól

A nemzetiségi közösségek szerepéről a helyi és regionális gazdaságfejlesztésben, turizmusban a Szlovén Mintagazdaság példája alapján

A 2. napirendi pont - ahogy említettem, igazából négy kisebb napirend - tájékoztató a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott elvi állásfoglalásairól. A lebonyolítás szempontjából javaslom azt, hogy a négy állásfoglalást egymás után vegyük, egyesével zárnánk le, és úgy mennénk a következőre.

Az első elvi állásfoglalás a nemzetiségi közösségek szerepéről a helyi és regionális gazdaságfejlesztésben, turizmusban a Szlovén Mintagazdaság példája alapján. Először átadnám a szót ombudsmanhelyettes asszonynak.

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Elnök Úr! Megengedi, hogy az előző ponthoz egy köszönetet mondjak? Szeretném kollégáim nevében is megköszönni egyrészt a szószóló hölgy és urak hozzászólását és mindenkinek, a bizottságnak a támogatását. Munkatársaim nevében is nagyon szépen köszönjük. Ez biztat bennünket arra, hogy végezzük rendesen a munkánkat. Köszönöm a lehetőséget most már az elvi állásfoglalások bemutatására is.

Ahogy elnök úr jelezte, kezdjük azzal az elvi állásfoglalással, ami egy nagyon jó példa és minta szerepét látja el a mi munkánkban is. Engedjék meg, hogy néhány részletkérdésre rávilágítsak, hogy mi vezetett bennünket arra, hogy egyáltalán a mintagazdaságot közelebbről megnézzük, és milyen következtetéseket, milyen javaslatokat szeretnénk megfogalmazni, illetve fogalmaztunk meg ebben az állásfoglalásban.

Először is az ombudsmanhelyettesi munka, ahogy az előbb is a számokból látszott, nyilván alapvetően arról szól, hogy azokat az egyenlenségeket és inkohereciákat megtaláljuk, észrevegyük, amelyek a nemzetiségi jogalkotás, illetve jogalkalmazás során felmerülnek. De azért nagyon örülünk, és a szemünk nyitva van arra is, amikor jó példákat látunk, olyan megoldásokat tapasztalunk, amelyekkel a nemzetiségi identitás megőrzését helyben szolgálni lehet. A Szlovén Mintagazdaság program egy ilyen program, tulajdonképpen egy modell értékű példája a nemzetiségi önszerveződésnek. Ezt így rögzíteni is szeretném. Ami a mi célunk volt, hogy lehetőség szerint ezt a szélesebb nyilvánossággal is megismertessük, hogy minél inkább tudomása legyen főként a határ mentén élő közösségeinknek, nemzetiségi közösségeinknek arról, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésre ahhoz, hogy a helyben kialakult, korábbi időkre visszamenő gyakorlatokat, szokásokat akár a gazdasággal, a föld- és egyéb műveléssel kapcsolatos hagyományokat megőrizték, és hogy ilyen lehetőségek és ilyen eszköztár áll rendelkezésre. A Szlovén Mintagazdaságról szóló elvi állásfoglalás tulajdonképpen ezt kívánja megmutatni.

Meggyőződésem, hogy helyben tudja tartani a lakosságnak egy jó részét a mintagazdaság működése, hatást gyakorol mindenképpen arra, hogy az a hagyományos, a szlovénságra, a Rábavidékre jellemző táj egy idő után visszanyerje azt a jellegét, amitől az lett, amitől sajátos, és ami értéket képvisel. Természetesen ezzel a fajta gondolkodásmóddal - a fenntarthatóságot is szolgálva - egyfajta örökségként hagyományozódhat a későbbi generációk számára.

Néhány tényszerű dolgot szeretnék még közölni. Egyrészt a mintagazdaság létrejöttére térünk ki, az elvi állásfoglalás bemutatására az elvi állásfoglalás legelején a dolog természete szerint, hiszen tényeket is közölni kell ahhoz, ha valamilyen értékelést vagy minősítést szeretnénk elvégezni. Felsőszőlőnőkön működik az úgynevezett Szlovén Vidék Közhasznú Nonprofit Kft., amit a Magyarországi Szlovének Szövetsége hozott létre még 2006-ban. Tulajdonképpen a régió, a Rábavidék kulturális, turisztikai és gazdasági fejlesztése volt az alapvető cél, ennek érdekében pedig a lehetséges pályázati források felkutatása és a pályázatok elkészítése, illetve a kivitelezés és végrehajtás.

Amit célként megfogalmaztak az érintettek, az az, hogy a művelés alól kivont területeken vagy a nem megművelt földeken újrainduljon az a fajta termelés, ami a térséget jellemezte, és ezzel tulajdonképpen egyfajta motivációja is legyen a helyi lakosságnak arra, hogy a nyelvét és a kulturális fennmaradását ezen a módon is megélje, ezzel elősegítse a helyben lakó közösség kohézióját és tartsa meg a fiatalabb lakosságot is.

Ami tevékenységet végeznek, állattartás, földművelés, gyümölcsstermesztés és az erre ráépülő és ezzel összefüggésben promotálható turizmus. Tulajdonképpen nem arról van szó, hogy valamilyenfajta hétfői programról beszéljünk, hanem arról, hogy ez a helyben lakó szlovén nemzetiségi közösség mindennapját jelenti, a mindennapi tevékenységük szerves része. Ha megvannak azok a közösségösszetartó és motiváló tényezők, és megvannak hozzá a szükséges pénzügyi források is - mindjárt rá fogunk térni, hogy miről van szó -, akkor ez jó eséllyel eredményes lesz. Az ilyen jellegű kulturális és turisztikai fejlesztés pedig a szélesebb közönségnek és a többségi társadalom számára is lehetőséget nyújt arra, hogy megismertesse a helyben lakó nemzetiségi közösségeket, amire egyébként másképpen nem valószínű, hogy módjuk lenne, hiszen adott esetben csak átutóznának a vidéken, és nem állnának meg, hogy értékeljék ezt az örökséget és ezt a munkát.

Miután nemzetiségi jog, közösségi jog érvényesítéséről van valójában szó, az elvi állásfoglalás kitér arra részleteiben, hogy az Alaptörvényben, illetve az Njt.-ben mi az a jogi háttér és jogi keret, amely megalapozza és indokoltá teszi akár azt is, hogy egy nemzetiségi ombudsmanhelyettes foglalkozzon például a Szlovén Mintagazdasággal. Akár csak arról, hogy a nemzetiségeinknek joguk van arra, hogy építészeti, kulturális és vallási emlékeiket megőrizték, és erre például kiváló lehetőséget nyújt ez a mintagazdaság, vagy hogy a jelképeiket használják, azokat átörökítsék, vagy hogy például határ menti térségről lévén szó, az anyaországgal nagyon szoros kapcsolatot tartsanak, folyamatos együttműködést tartsanak velük. Nem kívánok a további részletekbe belemenni, de számos olyan irányból érkezik a jog, amivel alá lehet támasztani többek között ennek a mintagazdaságnak a működését.

Ami a megállapításaink körébe tartozott, az pedig az, hogy tessék, itt van egy jó példa, ahogyan az európai területi együttműködés keretében rendelkezésre álló uniós forrásokat, illetve az anyaország által is rendelkezésre bocsátott pénzügyi támogatást olyan célra lehet használni, amivel meg lehet tartani a közösséget, az őshonos közösséget a saját területén. A szándékunk ezzel az volt, hogy ösztönözzük hasonló programok életre hívását ott, ahol erre a közösség erőt érez és támogatást tud kapni. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen biztoshelyettes asszony szóbeli kiegészítését. Kérdezem a bizottságunk tagjait, hogy kinek van kérdése, észrevétele. *(Jelzésre:)* Átadom a szót szlovén szószóló asszonynak.

KISSNÉ KÖLES ERIKA szlovén nemzetiségi szószóló: Köszönöm szépen a szót. Arról, hogy ombudsmanhelyettes vagy az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, az embereknek általában az jut az eszébe, hogy biztos van valami kényes kérdés. Az esetek nagy százalékában, azt hiszem, olyan ügyeket vizsgál a nemzetiségek jogait ellátó biztoshelyettes asszony is, amelyek valóban valamilyen jogsérelmet, valamilyen joghézagot tárnak fel.

Ez esetben azonban egy teljesen más történetről van szó. Megmondom őszintén, nagy örömmel fogadtam a kérdést, kérést annak idején, amikor a Szlovén Mintagazdaság vizsgálatára irányuló ötlet ombudsmanhelyettes asszony és munkatársainak révén megfogalmazódott és kérte részben a segítségemet a közreműködésben. Valóban egy olyan pozitív példáról van szó, nem fogok részletekbe menni, hiszen ombudsmanhelyettes asszony sok mindent elmondott, ami további nemzetiségek számára is lehet egy példa értékű dolog, másrészt viszont valóban a nemzetiségekről való anyaországból történő gondoskodásnak is egy élő példája, hiszen ennek a mintagazdaságnak a létesítése szlovén pénzből valósult meg. Nagyon remélem, hogy a további fejlesztésekre már magyar forrásból is lesz rá lehetőség, különösen, ha a szlovén Rábavidék gazdaságfejlesztési programja realizálódni fog, minden bizonnyal ennek a további fejlesztésére is sor kerül.

Nagyon köszönöm ombudsmanhelyettes asszonynak és munkatársainak részint azt, hogy ilyen mélyrehatóan és tényleg minden részletre kiterjedő vizsgálatot végeztek, hogy ezt a helyszínen elbeszélgetések során is végezték. Végül: nekem nagyon szimpatikus ez az anyag, azt hiszem, el fogjuk tenni az archívumba, és még sokáig használni fogjuk a jövőben is. Köszönöm szépen. Még egyszer további jó munkát kívánok mostanra és a jövőre vonatkozóan is! Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Van-e még esetleg hozzászólás vagy észrevétel? *(Nincs jelentkező.)* Azt hiszem, amit Erika elmondott, nagyon jól összefoglalja. Azért is örülök ennek az állásfoglalásnak, mert aki az előző ciklusban is volt, ha visszaemlékeztek, ott volt a területfejlesztésre vonatkozó törvénynél, amikor nemzetiségi napirenddé szeretnénk volna nyilvánítani, és a Házbizottság azt elutasította pont a szlovénokkal kapcsolatban, útfejlesztés, elérhetőség és egyéb volt számukra, ami abszolút gazdasági kérdés, de az adott közösség megtartása, életminősége miatt maximálisan nemzetiségi kérdés. Ebben is most ez az elvi állásfoglalás is pont azt segíti elő, hogy igenis a nemzetiségi élet nemcsak oktatás, kultúra és gasztronómia, hanem igenis nagyon komoly gazdasági dolgok, fejlesztések is szükségesek, mint ahogy egyébként Európának több országában a nemzetiségek részére kifejezetten komoly gazdaságfejlesztési programok vannak, hogy tovább ne menjek, a határon túli magyarság esetében is éppen az ottmaradásuk, az életkörülményeik javítása érdekében. Ez nálunk egy kicsit úttörő, de azt gondolom, a későbbiekben többet kell majd nekünk is ezzel foglalkozni. Köszönöm szépen. Ha nincs további kérdés vagy észrevétel, akkor ezt az állásfoglalást lezárnám.

A nemzeti értékgyűjtés nemzetiségi tartalmaival kapcsolatos gyakorlatról

Áttérnénk a másodikra, a nemzeti értékgyűjtés nemzetiségi tartalmaival kapcsolatos gyakorlatról kiadott elvi állásfoglalásra. Újra átadom a szót ombudsmanhelyettes asszonynak.

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Nagyon szépen köszönöm,

elnök úr. Az elvi állásfoglalásnál is mindig meg szoktuk magunkat is kérdezni sokszor, amikor a kollégákkal beszélgetünk, hogy vajon egy-egy olyan részterülete a nemzetiségi életnek, ami a szemünk elé kerül, vagy annyira megszoktuk, hogy már szinte észre sem vesszük, akkor az első lépés mindig az, hogy megpróbáljuk megfogalmazni saját magunk számára is, hogy ha mi nekiállunk egy bizonyos kérdést vizsgálni, akkor vajon annak konkrétan mi is a célja, mit remélünk tőle.

A nemzeti értékgyűjtés nemzetiségi tartalmaival kapcsolatos vizsgálódás célja gyakorlatilag az, hogy ahhoz a nagyon-nagyon - hogy is mondjam csak? - tiszteletre méltó folyamathoz, ami a nemzeti értékgyűjtéssel jellemezhető, ennek a nagyon tiszteletre méltó folyamathoz vajon a nemzetiségi közösségeink milyen módon tudnak, akarnak hozzájárulni. Ezért úgy döntöttünk, hogy megnézzük és megpróbáljuk feltárni a gyakorlatát ennek a nemzeti értékgyűjtési folyamatnak valójában. A célunk továbbá az is volt, hogy derítsük ki és közvetítsük a nemzetiségi közösségeink irányába azt, hogy vajon az értékeik ebben a nemzeti értékgyűjtési folyamatban beazonosítható és jól látható módon jelen vannak-e.

Ez a munka persze nem feltétlenül és nem kizárólag a mi fejünkből pattant ki, hiszen szeretném itt rögtön jelezni, hogy a Varga Szimeon szószóló úrral való beszélgetés adta meg azt a szükséges lökést, ami elindított bennünket arra, hogy az elvi állásfoglalás előkészítését elvégezzük, úgyhogy ezt szeretném is megköszönni ugyanúgy, mint ahogy az előbb ezt elmulasztottam a Szlovén Mintagazdaság kapcsán Kissné Köles Erika szószóló asszonynak.

Az első lépés, amit ilyenkor megteszünk, az az, hogy megnézzük természetesen, hogy mi az a jogszabályi környezet, és milyen jogszabályi keretek között helyezkedik el az a bizonyos folyamat, amit itt most nemzeti értékgyűjtésnek nevezünk. Nem akarok a részletekbe belemenni, csak kiemelem, és ezért pirossal jeleztem a slide-on, igaz, hogy messze van és apró betű, ezért én mondom, hogy mi az, ami a lényeg belőle. Ha megengedik, röviden hungarikumtörvénynek fogom nevezni, tudva azt, hogy nem ez a szabályos megnevezése, de ami a legfontosabb számunkra ebből, hogy az értékgyűjtés fogalmában bizony három nagy közösségre van utalás, egyrészt értelemszerűen a magyarságra, másrészt a magyarországi államalkotó nemzetiségek tartoznak ebbe a fogalomba, harmadrészt pedig a külföldi magyarság értékeinek az összegyűjtése is a hungarikumtörvény értelmében az értékgyűjtés fogalmkörébe tartozik. Egy olyan alulról felfelé építkező piramisról van szó, amely egy értékpiramis, de nem értékhierarchia a jogszabály szándéka és megfogalmazása szerint. Tehát egy értékpiramis értékhierarchia nélkül. Ez azt jelenti, mindjárt látni fogjuk, hogy itt ugyan szintek vannak, piramisnak nevezi a jogszabály, és az ábra is eszerint jelzi, de maguk a szintek nem jelentenek hierarchiát.

Az egyik legfőbb rendező elv a hungarikumtörvénynél, hogy egy nagyobb közösségről, egy szélesebb körű közösségről van szó, de hogy mi a szélesebb körű közösség, azt a jogszabály nem mondja meg, mert egy szélesebb körű közösség vallja magáénak ezt a bizonyos értéket. Amit még mindjárt az elején a jogszabállyal kapcsolatban mondani érdemes, az az, hogy önálló nemzetiségi kategória az értékpiramison belül - ha itt megnézzük - nincsen. Egyrészt látjuk, hogy a legelső vastag, legszélesebb sávban érkezik egy javaslat a különböző bizottságokhoz, amit aztán, ahogy lépünk felfelé az eljárásban - nem akarom a részleteket elmondani -, a megyei értéktárak kezelnek, az ágazati értéktár, illetve az úgynevezett Külföldi Nemzetiség Értéktár. Itt nem látunk olyan nemzetiségi kategóriát, ahová esetleg ugyanúgy önálló módon, mint a másik három, elhelyezhető lenne a magyarországi államalkotó nemzetiségek részéről érkezett valamilyenfajta javaslat. A kezdeményező bárki lehet. Ezt a jogszabály így fogalmazza meg. A tartalmi, formai követelményeket pedig nem maga a hungarikumtörvény, hanem egy későbbi kormányrendelet rendezi.

Azt tudom önöknek mondani, hogy ahogy előbb említették, a szószóló úr és még más szószólók is jelezték nekem, hogy valamilyenfajta értelmezésre és egy kis együttgondolkodásra volna szükség a hungarikumtörvény nemzetiségi tartalmaival, a nemzetiségi értékek tartalmaival kapcsolatban. Ezért aztán 2017-ben, 2017 végén előzetes kutatást végeztünk, és megkerestük a megyei értéktárakat. Mielőtt megkerestük volna őket, azelőtt a külön megkeresés nélküli tájékozódás szintjét jelentő információgyűjtést kezdtünk. Hogy ennek az előzetes információgyűjtésnek és kutatásnak mi a lényege, a hungarikumtörvénynek és egyáltalán a nemzeti értékgyűjtésnek, hogy bárki számára hozzáférhető legyen, és látható legyen, hogy melyik érték milyen közösséget érint, milyen tartalom van mögötte, és miért került egyáltalán ebbe az értéktárba.

Azt tudtuk megállapítani, hogy egyrészt a megyei értéktárak, amelyek kötelesek lennének a honlapokat frissen tartani és részletes közlést tartalmazni, ezek a honlapok nagyon-nagyon eltérő tartalmúak, és igazából nemzetiségi tartalmakra csak nagyon véletlenszerűen és kivételes esetben találtunk rá, nem azért, mert nem tudunk keresni, hanem mert egyszerűen nem voltak feltöltve ilyen tartalmak. A különböző honlapokon a nyilvánosság tájékoztatására szolgáló ismertető hiányosak voltak. Például nem tettek utalást arra, holott a jogszabály tartalmazza, hogy a hungarikumtörvény definíciója értelmében a magyarországi államalkotó nemzetiségek is az értékgyűjtők körébe vagy az értéktartalmak körébe tartoznak, vagy a részükről érkezők is az értéktartalmak körébe tartoznak.

Azon felül a különböző keresőmotorok, amelyek rendelkezésre álltak, azt jelezték nekünk, hogy tulajdonképpen a nemzetiségre nem lehet keresni, nem lehet szűrni nemzetiségi vonatkozás alapján. Hiába érdeklődik valaki, a honlapon megnézi, hogy mely értékek vannak az értéktárban, de nincs meg az az opció az online hozzáférés során, amely lehetőséget adna arra, hogy egy-két szempont beadásával kiderüljön, hogy az egyébként értéktárba felvett érték vajon nemzetiségi vonatkozású-e, vagy sem. Aztán 2018 elején egy személyes egyeztetést kezdeményeztünk, és az ombudsmani hivatalban erre sor is került.

Párhuzamosan immár ezzel, megkerestük a 19 megyei értéktárbizottságot, megkerestük a földművelésügyi minisztert, és őket arról tájékoztattuk, a kérdéseink a számukra küldött levelekben arról szóltak, jeleztük, hogy bizony rendkívül alacsony számban fordulnak elő és mindazokat a szempontokat, mindazokat a megállapításokat, amelyeket a korábbi információgyűjtés során kénytelenek voltunk megfogalmazni, közöltük is, és tájékoztattuk is a megyei értéktárak vezetőit erről. Aztán a válaszuk - amit helyel-közzel kaptunk meg, már elnézést, hogy így fogalmazok - egyik lényegi eleme az volt, hogy egyrészt nagyon kevés a nemzetiségi közösségek részéről érkező javaslat, másrésztől tényleg nincs tájékoztató anyag, amely segítséget nyújtana a javaslat benyújtójának arra, hogy mégis milyen paraméterek mellett kerülhet sor egy, az értéktárba való felvételre. Közölték velünk azt is, hogy a bírálatokat végző értéktárbizottságok kötve vannak a javaslattevő megfogalmazásához. Na most ha erről nincs tájékoztatás, nincs kellő felvilágosítás, akkor adott esetben az sem tudja megkeresni, vagy nem is jut eszébe, hogy egy bizonyos szélesebb közösség által értéknek minősített javaslatot nyújtson be, arról nem beszélve, hogy az együttműködés - és ezt kénytelen voltam itt, a slide-on is megjegyezni és az elvi állásfoglalásban is - elég változatos képet mutatott arra vonatkozóan, hogy mennyire örültek, vagy nem örültek a mi megkeresésünknek az érintett bizottságok vezetői. Az is szerepelt a válaszukban, hogy nem feltétlenül tartják szükségesnek a nemzetiségi érték elkülönítését, illetve külön kategóriába sorolását. Majd lesz arra is jelzés, hogy mégis milyen okok miatt.

A megkeresések nyomán megtett intézkedésekről: megkerestük, ahogy említettem, a földművelésügyi minisztert és a megyei értéktárakat. Egyrészt korrigálták a honlapokon, és a fogalmat a jogszabálynak megfelelően kiegészítették, tehát immár a megyei értéktárak honlapján olvasható a jogszabályszerű szöveg, ami jelzi, hogy a magyarországi államalkotó nemzetiségek is ebbe a körbe tartoznak. Azt az ígéretet tették, hogy haladéktalanul intézkednek a tájékoztató anyagok kijavítása érdekében. A haladéktalan szót nem feltétlenül értelmezzük egyformán, úgy érzem.

2018 júliusában személyes egyeztetésre is sor került az akkor már Agrárminisztérium Hungarikum Főosztályának a vezetőjével. Azt tudom mondani, hogy a beszélgetés, a személyes egyeztetés következtetéseit a slide-on röviden megpróbáltam összefoglalni. Egyrészt az utalás arra, hogy a hungarikumtörvény egy kerettörvény. Ez kötelezettséget nem ír elő, mármint a javaslattevők számára, hanem pusztán egy lehetőség. Azonban a lehetőséggel akkor tud az a bárki, akit a jogszabály említ, élni, ha megfelelő információja van arról, hogy ezt hogyan teheti meg.

Az indok, amit kaptunk, az az, hogy nagyon szubjektív az, hogy mi minősül értéknek egy-egy közösség számára, ezért itt leállt a beszélgetés. Szubjektív, valóban, ez kétségtelen, erre nagyon nem tudtam mit mondani. Arra a felvetésre, hogy miért nem lehet nemzetiségre szűrni, vagy miért nincs egy önálló rész ebben az értékpiramisban a nemzetiségi vonatkozású értékek számára, a válasz az volt, hogy a nemzetiségek vonatkozásában nem cél az elkülönítés megjelenítése. Az utolsó felvetés pedig, amit kiolvasni vagy érteni tudtuk a beszélgetésből, az az, hogy egy önálló nemzetiségi értéktár létrejötte párhuzamosságokat keletkeztetne.

Ha egy kicsit tovább megyünk, megint csak felvillantva - a részletek nélkül -, az elvi állásfoglalás tartalmazza azt a jogi és alapjogi vonatkozási alapot, ami minket is arra készítet, hogy úgy kezeljük, hogy bizony a nemzetiségi kulturális jogoknak egy részéről van itt szó. Különböző jogszabályi hivatkozásokkal igyekszünk azt alátámasztani, hogy a nemzeti értékek tárházát bizony gazdagítják a magyarországi együtt élő népek és ezzel együtt az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségek. Tehát biztos, hogy meg kell találni annak az észszerű módját, hogy azok a nemzetiségi közösségek, amelyek valamely hagyományokat, szokásokat, tárgyakat, bármit, amit az értéktárba értékneként fel lehet venni, akként szeretnének minősíteni, akkor erre megfelelő információk mellett módjuk legyen úgy, hogy aztán utána a nemzetiségi vonatkozás se tűnjön el. A következtetéseinkben erre igyekeztünk figyelmet fordítani. Nem ismétlem meg még egyszer, a következtetéseknél a slide-on látható, amit megfogalmaztunk, hogy a keretjelleg ugyan ad mozgásteret a nemzetiségi közösségeknek, lehet, hogy a nemzetiségi közösségek is egy kicsit nagyobb aktivitással élhetnének a javaslattevői lehetőségével, de ez egy lehetőség, nem pedig kötelezettség. Érdemes lenne a könnyebb elérést és a könnyebb kereshetőséget mindenképpen promotálni, szorgalmazni és azt a kockázatot minimalizálni, hogy a nemzetiségi vonatkozású értékek hosszú távon elenyészzenek vagy eltűnjenek akár, hiszen gyakorlatilag identitásmegőrző és közösségösszekötő funkciójuk van, és nem kerülhet sor arra, hogy egy ilyen nagymértékű folyamatban netalántán eltűnjenek ezek az értékek mint nemzetiségi vonatkozású értékek.

A javaslatunk pedig, amit megfogalmaztunk, a nemzetiségi bizottság felé fogalmazódott meg igazából azzal, hogy nyilván az országos önkormányzatoknak, a nemzetiségi önkormányzatok bevonásával nézzék át, tekintsék át, hogy talán az elvi állásfoglalás egyfajta kiindulópontot jelenthet ehhez. Tekintsék át a jelenlegi gyakorlatot, és fontolja meg a tisztelt bizottság, hogy vajon a szabályozás módosítását el tudja-e képzelni, és ezzel kapcsolatban tud-e közös álláspontot kialakítani. Örömmel veszem tudomásul, hogy az előző ülésen is megválasztásra került az a

szószóló a bizottság képviselőjében, akinek ez a szép feladat majd az ölébe hullik. Köszönöm a figyelmet.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kérdezem a bizottság tagjait, hogy kíván-e valaki hozzászólni. *(Jelzésre:)* Varga Szimeon bolgár szószólónak adnám meg a szót, aki a Hungarikum Bizottságban a nemzetiségi bizottság által delegált tag.

Kérdések, hozzászólások, válaszok

VARGA SZIMEON bolgár nemzetiségi szószóló: Köszönöm szépen a szót, elnök úr. Köszönöm szépen ombudsmanhelyettes asszonynak a gratulációt, és örülök annak, hogy a bizottság ismét, most már a második ciklusomban engem jelölt, delegált a Hungarikum Bizottságba. Az itt látható vizsgálatból sok minden kiderül. Talán picit mint a Hungarikum Bizottság tagja, először hadd álljak a hungarikumok és a hungarikumok működésével kapcsolatos dolgok védelmébe. Igen, valóban, ahogy fogalmazott ombudsmanhelyettes asszony, ez a szabályozás még eléggé gyerekcipőben jár, tehát szükséges kidolgozni.

Hogy honnan is jutottunk el a vizsgálatig vagy egyáltalán a vizsgálat kezdeményezéséig? Az úgy történt, hogy mint a Hungarikum Bizottság tagjának, az egyik gyűlésen volt egy olyan javaslatom, hogy amennyiben úgy gondolják, azt javasoltam végül is, hogy kerüljön megvizsgálásra az a folyamat, hogy a magyar értéktárba bekerült, akár hungarikumként nyilvántartott értékek köthetők-e nemzetiségekhez vagy nemzetiségi értékekhez. Innen indult el az egész vizsgálat - vagy talán együtt dolgozás - a Hungarikum Bizottsággal, de nem is úgy említeném, hogy vizsgálat, mert ez nem jó szó. Nagyon fontos az, hogy a Hungarikum Bizottság működése és maga az egész rendszer, ahogy a piramis mutatta, a felépítése még nagyon nem kontrollált formában működik. Talán a jelentés is segített a Hungarikum Bizottságnak abban, hogy orvosolja a problémákat, főleg az interneten kereshető feltüntetett megfogalmazásokra gondolok, és hogy egy egységes arculatot tudjon mutatni az egész értéktár, a működés. Úgy gondolom, ez most már közel egy éve lassan sikerült is, tehát nagyon sok minden megtalálható és tényleg említésre került e témakörben. Úgy gondolom, ez nagyon fontos.

A nemzetiségi értékekkel kapcsolatban valóban a munka folyamán kiderültek olyan dolgok, hogy nem lenne jó, nem lenne célszerű, ha külön értéktára lenne a nemzetiségeknek. Igazából most már megfogalmazódott az a gondolat, hogy a nemzetiségi értékek is fel lennének tüntetve egy bizonyos hungarikum vagy érték mellett, hogy milyen szinten köthető egy adott érték, amely az értéktárban található, egy nemzetiséghez.

Fontos szintén kiemelni, hogy ahogy a kezdeményező nem kezdeményezi azt, hogy ez a nemzetiségekhez legyen köthető, ezáltal ez nem kerül rögzítésre, tehát a későbbiek folyamán ez már egy nehezebb dolog, nehezebb módosítást igényel. Itt fontos lenne az együtt dolgozás, ahogy említette ombudsmanhelyettes asszony. Ezzel kapcsolatban a nemzetiségeket megemlítve mondanám el, hogy megkerestem a nemzetiségeket, az országos önkormányzatokat, hogy ez ügyben tájékoztassanak engem, mivel ez a hungarikum bizottsági tagságból adódó ügy asztalra került. Megmondom őszintén, alig kaptam bárhonnán visszajelzést, hogy a nemzetiségi önkormányzatok, akár a kisebb önkormányzatok vagy bármilyen egyesület megkeresett volna, visszajeleztek volna, hogy igen, ez a nemzetiségekhez köthető, és akkor jó lenne ezzel foglalkozni. Úgy gondolom, mint nemzetiségek, mi sem vagyunk erre felkészülve, és nekünk is talán fel kellene állítanunk akár a szakértőinket, akik ebben együtt tudnak dolgozni, ki tudnak dolgozni egy olyan javaslatot, megmutatni azokat az értékeket, amelyeket közösen lehet említeni a magyar értékekkel, és ezáltal

lehetne módosítani azt, hogy egy adott érték, amely a magyarsághoz és egy adott nemzetiséghez köthető. Ez a folyamat kell hogy elinduljon.

Visszatérve arra, hogy örülök neki, hogy a munkámat folytatni tudom, akár egy kérést is meg tudok fogalmazni itt, a bizottsági ülésen. Nagyon jó lenne e tekintetben is, ahogy a javaslatot megtette ombudsmanhelyettes asszony, hogy egy közös együttműködés, együttdolgozás keretében kialakulna akár egy munkacsoport, akár bármilyen vélemény a nemzetiségek részéről, és meg lennének említve azok a nemzetiségi értékek, amelyek köthetők a magyar értékekhez. Úgy gondolom, akkor talán egy teljes képet tudnánk kapni ahhoz, hogy a hungarikumtörvény is beteljesedjen és a nemzetiségek - mint államalkotó tényezők -, élve a jogaikkal, beteljesedve, érték-ként szerepeljenek a hungarikumtörvényben. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm. Kérdezem, hogy van-e más hozzászólás. *(Jelzésre:)* Szolga József horvát szószóló!

SZOLGA JÓZSEF horvát nemzetiségi szószóló: Köszönöm a szót, elnök úr. Köszönöm ombudsmanhelyettes asszonynak és munkatársainak ezt a kimerítő elemzést. Minden belekerült, ami számomra fontos. Az elvi állásfoglalás is mindenképpen szükséges, hogy valamilyen jogszabályi elmozdulás történjen ebben az ügyben a nemzetiségek érdekében. Maximálisan támogatom, hogy igenis legyen megjelölve a hungarikumoknál, hogy nemzetiségi kötődésű.

Felvetem konkrétan a mohácsi busójárásnak mint állatorvosi lónak az esetét - ezen egyébként most részt is vettem. A bolgár kollégának - a gratuláció mellett is - azt mondtam, hogy remélem, a busójárást is majd a hungarikum részénél helyre fogjuk tenni. Mindenképpen szükséges, hogy a nemzetiség megjelenjen és a közmédia is hangsúlyozza. Ha elhangzik, hogy valami sokác népszokás, ez olyan, mintha egy kihalt nemzetiségnek valamilyen ágáról beszélünk, a különböző sörgyarak Busó néven gyártanak sört, tehát keverik a szezont a fazonnal. Különösen ez az egyetlen olyan, amit az UNESCO is méltatott arra, hogy felvegye az értékei közé. Végig lehetne zongorázni az összes olyan javaslatot, amit az ombudsmanhelyettes asszony felvetett.

Javaslom a bizottságnak, hogy ezen teszteljük a nemzetiségi értéktárat. Nem ragaszkodom az értéktár létrehozásához, de igenis át kellene nézni azokat, amelyek már jelenleg nyilván vannak tartva, hogy azoknak van-e nemzetiségi kötődésük. Minden országos önkormányzatnak joga van a saját értéktárát is létrehozni, ez megoldható, hogy legyen külön nemzetiségi értéktár, de ami benne szerepel törvényi keretek között a hungarikumok között, azt igenis próbáljuk meg áttekinteni. Javaslom, hogy vezessük be a busójáráson, hiszen ha azt nézzük, Közép-Európa legnagyobb fesztiváljává nőtte ki magát, napi 100 ezer ember volt ott, legalábbis mi a horvát közösség részéről ragaszkodunk ehhez. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kissné Köles Erika szlovén szószóló!

KISSNÉ KÖLES ERIKA szlovén nemzetiségi szószóló: Egyetlen mondatot szeretnék mondani. Gratulálok egyébként a busójárás sikeréhez, viszont a szellemi kulturális örökségnek nemcsak a busójárás a része, hanem a rábavidéki szlovén rönkhúzás is már fent van a jegyzéken. Ezt szerettem volna finomítani. Köszönöm.

ELNÖK: Azt javaslom, hogy ne menjünk bele a törvénymódosítás lehetséges változataiba és részleteibe. Annyit engedjétek meg, hogy azt hiszem, két évvel ezelőtt volt a hungarikumtörvénynek egy módosítása, amikor mi konkrét módosító javaslatot tettünk arra, hogy nemzetiségi értéktár létesüljön és tegyék bele a törvénybe. Tudtuk,

hogy ezt akkor nem fogják elfogadni. Igazából arra hivatkoztak, hogy nincs elég idő, és ezzel az egészset nagyon át kéne dolgozni, de majd minden mellékletben mindenhol megjelenik. Az alapprobléma az, hogy ennek a dolognak is meg kell érnie. Senki nem tudott válaszolni akkor sem arra, hogy mi indokolja, és hogy lehet az, hogy a határon túli magyarság legfontosabb dolgai hungarikumként benne lehetnek a hungarikumtörvényben, mert magyar nemzetiséghez kötődnek, függetlenül attól, hogy melyik országban. Ugyanakkor a Magyarországon élő nemzetiségek értékei pedig magyarok, mert Magyarországon vannak, és nem nemzetiségi értékek. Ez a törvény, azt gondolom, még abból a gondolkodásmódból jön, ami nagyon poros, és ami még mindig abból indul ki, hogy aki Magyarországon van, az magyar. Hasonlít egyébként a budaörsi építési szabályzathoz, amelynek a preambuluma hosszan fejtegeti, hogy Budaörs története, minden német nemzetiségi hagyományok, de ezenkívül sehol máshol nem jelenik meg a német nemzetiség, és a valóságban meg mindenre dózer van és csinálják helyette, nyoma sem marad semminek. Egy kicsit ez hasonló.

Azt gondolom, és még egy mondat jön: nagyon jól emlékszem arra, hogy az akkor a kormány képviselőjében itt lévő államtitkárság egyik munkatársa, amikor vettük végig, hogy a busójárástól kezdve, nem tudom, a stíluson át és a ma is németül játszott budaörsi passióig - de a 100 Tagú Cigányzenekarnál végképp nem lehet vita - ezeknek mennyi nemzetiségi vonatkozása van, akkor volt egy csendes körbekérdezés, hogy akkor mi marad nekünk. *(Derültség.)* Akkor mi marad nekünk? Erre akkor is azt mondtam azonnal, hogy minden, minden. Magyarországon élő nemzetiségek vagyunk, ez valóban magyarországi nemzeti érték, minden nemzetiségi érték, de ettől ez még nemzetiségi érték, és ezt elhallgatni, letagadni nem lehet, és nem szabad.

Azt gondolom, ez az állásfoglalás számunkra megint egy elvi alap is, amivel újra neki lehet menni, és az idő ebben is be fog érni. Azt gondolom, kikerülhetetlen, hogy nemzetiségi érték legyen, megkerülhetetlen. Ennek csak meg kell találnunk a módját, és ha kell, önálló törvénymódosítást kell kezdeményeznünk természetesen előzetes megbeszélések miatt, és újra meg kell szondázni majd az országos önkormányzatokat kicsit más formában. Ha szabad azt mondani, a bizottság nevében magunkra vesszük a feladatot, és újra neki fogunk menni ennek. Szerintem most már lényegesen előrébb vagyunk, mint amikor két éve direktben rövid úton szembesültünk a törvénnyel. Ha nincs más észrevétel, kérdés, akkor a 2. napirend pont b) pontját lezárnam.

A nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a közszolgálati médiaszolgáltatás területén

Áttérnénk a 2. napirendi pont c) pontjára, a nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a közszolgálati médiaszolgáltatás területén. A szót megint átadnám ombudsmanhelyettes asszonynak.

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Köszönöm szépen. Muszáj gratulálnom önöknek, mert egyrészt lassan két órája ülnek a teremben szünet nélkül, és a vastag falat most jön. A médiás állásfoglalás 92 oldal. *(Derültség.)* Őszinte leszek önökhöz: borzasztó nehezemre és nehezünkre esett ezt úgy összefoglalni itt és most, hogy még teljesen ne veszítsük el az önök - hogy is mondjam csak? - rokonszenvét és jóindulatát.

Kezdem is. Egy picivel hosszabb lesz, mint az előző volt, de igyekeztem keretek között tartani. A cím is utal arra, hogy valójában amit vizsgálni szerettünk volna és ami alapvetően a szándék volt, az az, hogy a nemzetiségi kulturális autonómiának egy bizonyos szegmensét, egy bizonyos szeletét akartuk közelebből megnézni, és ez pedig a kulturális autonómia érvényesülése a közszolgálati médiaszolgáltatás területén.

Azok a célok, amelyeket megfogalmaztunk magunknak, amikor már majdnem a mandátumom legelején felmerült, hogy ennek a kérdésnek neki kell állnunk, hiszen 2004-ben született az első és azóta utolsó médiajelentés, az akkori kisebbségi ombudsman munkatársai készítették, és ő fémjelezte, ezért egy többszöri gondolkodás, vizsgálati terv és mindenféle szempont figyelembe vétele mellett úgy döntöttünk, hogy nekiállunk, és megfogalmaztuk azokat a célokat is, amelyeket követtünk. Ha megengedik, röviden, médiaállásfoglalásnak fogom nevezni, mert egyébként hosszú ez is. Szóval ami célként megfogalmazódott bennünk, egyrészt az, hogy nézzük meg az eltelt 14-15 év után, hogy vajon hogyan néz ki és hova változott a nemzetiségi média tartalom szolgáltatása és az ezzel összefüggő jogok maguk és az intézményrendszer hogyan néz ki.

Aztán szándékunkban állt nemcsak a jogszabályi környezet és az intézményi háttér feltárása és rendszerbe rakása, hanem a televízió- és rádiószolgáltatás nemzetiségi tartalmainak a feltárása hasonlóképpen ahhoz a gondolathoz, ami a tankönyvekben a nemzetiségi tartalom megjelenését jelentette, egyszerűen azért, mert úgy gondoljuk, hogy az aktív önreprezentáció eszköze. Ha ez nincs meg, és nem olyan körülmények között van meg, akkor a nemzetiségi közösségek, pláne ebben a modern világban nagyon sok mindenről lemaradnak, illetve ez hiányosság lenne számukra.

Ennek okán meg kellett néznünk jelen pillanatban a közszolgálati médiaszolgáltatók adottságait és a tevékenységüket, nyilvánvalóan a nemzetiségi vonatkozású tevékenységeiket. Azt is meg kellett néznünk menetközben, hogy vajon milyen passzív mediakép alakult ki a nemzetiségekről, és hogy a közszolgálati médiaszolgáltatók milyen mediaképet közvetítenek a nemzetiségeinkről. Menetközben számos kihívás is felmerült, sőt a hozzánk beérkezett megkeresések is alapvetően ezekről szóltak. Ezeket nyilván meg kellett néznünk közelebből, rá kellett kérdeznünk, és az elvi állásfoglalásokhoz méltó módon szakmai javaslatokat is illett megfogalmaznunk a végén.

Konkrét, egyedi panaszok érkeztek hozzánk több időn, hosszabb időtartamon keresztül, átfogó problémafelvetések is, amelyek jó része koncepcionális és strukturális hiányosságokra vonatkoztak, éppen ezért hivatalból indított vizsgálatként kezdtünk neki a munkának, bevallottan a 2004-es médiajelentés utóvizsgálataként. A munka során természetesen számos levélváltásra került sor, és számos szóbeli egyeztetésre került sor. Ezért is maga a média-állásfoglalás két évet vett igénybe, vagy még egy kicsit többet is annál, amíg eljutottunk odáig, hogy úgy láttuk, hogy jó, akkor most itt le lehet és le kell zárni.

Akiket megkerestünk - spórolni szeretném az időt, nem fogom felsorolni a megkeresett szerveket -, tulajdonképpen minden olyan intézményt, minden olyan felelős irányító szervet, kontroll szervet, finanszírozó szervet, amelynek a közszolgálati médiaszolgáltatással kapcsolatban jelen pillanatban dolga, feladata, kötelessége, hatásköre van. Értelemszerűen megkerestük a nemzetiségi önkormányzatokat, és megkerestük önöket is ezzel kapcsolatban. A különböző nemzetközi találkozások alkalmával pedig az anyanemzetek nagykövetségeinek a sajtóattaséival is volt alkalmunk beszélni, akik természetesen ugyanolyan érdeklődést tanúsítottak a kérdés iránt.

A szakmai keretek esetében az előkészítő munkánkkal kapcsolatban sok mindent írtunk le az állásfoglalásban. Egy dolgot mindenképpen szeretnék kiemelni, mégpedig azt, hogy nehézségekbe ütköztünk, különösen a vizsgálatunk első szakaszában, amikor tájékoztatást kértünk, illetve információszerzést kellett végrehajtanunk ahhoz, hogy egyáltalán tényszerű adatok birtokába kerüljünk.

A közszolgálati médiaszolgáltatók nemzetiségi szerkesztőségeiben dolgozó kollégák kénytelenek voltak nem részt venni például az általunk szervezett médiaforumon, mert a munkaadójuk ehhez nem járult hozzá. Sajnos nem tehetem meg, hogy ezt nem teszem szóvá, mert ez tény. Amikor értelemszerűen megint csak a helyszínen szerettem volna látni a kollégáimmal és a munkatársaimmal együtt, hogy vajon a kifogásolt stúdiók, amelyekkel kapcsolatban a legtöbben megkerestek, mégis hogyan néznek ki és egyáltalán, miután azt gondolom, hogy nem az íróasztal mögül kell vizsgálódásokat folytatni kizárólag, erre nem tudunk sort keríteni. A stúdiók meglátogatási terveivel kapcsolatban ellenállással szembesültem, én ugyan bemehetnék az igazolvánnyal bárhová, de nyilván az nem az a fajta együttműködés, ami észszerű és eredményre vezet, ezért kénytelen voltam erről a fajta lehetőségről lemondani.

Azok a témakörök, amelyeket a vizsgálat során azonosítottunk, és erre is építettük fel az állásfoglalást, egyrészt bemutatjuk a jogszabályi környezetet, elmondjuk azokat a tartalom- és műsorszervezési elveket, amelyekkel találkoztunk és válaszokban megfogalmazódtak, szervezeti kérdésekre figyeltünk, a személyi állomány kérdéseire és az utánpótlásképzésre figyeltünk. Az infrastrukturális adottságokat igyekeztünk sok esetben a technikai részletekig lemenően figyelembe venni - azért is ilyen hosszú az állásfoglalás -, és nyilván a finanszírozási környezetre is oda kellett figyelnünk, és meg kellett néznünk, hogy vajon milyen információkat tudunk szerezni, és mi a helyzet.

Ebben a sorrendben haladva szeretném először a magyar médiaszabályozásra felhívni a figyelmet. Megint csak nem fogom felsorolni önöknek. Az alaptörvény megfogalmazza azokat a szabadságokat, amelyek ebben a témakörben relevánsak és azt is, hogy a sajtószabadságra és a médiaszolgáltatásokra vonatkozóan az alaptörvényi felhatalmazás alapján a parlament sarkalatos törvényben rögzíti a részleteket. A két legfontosabb médiaszabályozó eszköz és elem pedig szintén ott van a slide-on, az egyrészt a sajtószabadságról és a médiatartalmak szabályairól szóló törvény, valamint a médiaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról szóló törvény, továbbá ott van még az úgynevezett közszolgálat kódex. Ugye megbocsátják nekem, ha nem részletezem ezeket most tovább?

Visszatérve még egy pillanatra a szabályozásra, a magyar médiaszabályozásra, szeretném jelezni, hogy amit a slide-on látnak, az tulajdonképpen egy koherens jogszabálycsomag, amely az Alaptörvényből indul ki, és eljut a törvényen keresztül a közszolgálati kódexig is. Tehát ami ma Magyarországon a sajtószabadságra és a médiaszolgáltatásokra jogszabályi háttér alapján vonatkozik, az egy koherens egész, szeretném hangsúlyozni.

Menjünk tovább az intézményrendszerrel kapcsolatban! Őszintén szólva Benedek György kollégám itt ül az ablak mellett, és az övé volt az első hálátlan feladat, hogy próbáljon meg rendet vágni a lehetséges és létező minden olyan intézmény között, amelynek köze van a közszolgálati médiaszolgáltatáshoz, és hogy értsük meg, vajon milyen szervezeteknek, melyeknek mikor, hogyan és milyen belső szervezeti felépítés szerint van dolga a közszolgálati médiaszolgáltatással és azon belül is természetesen a nemzetiségi műsorszolgáltatással. Bízom benne, hogy megbocsátják nekem azt is, ha ezt sem részletezem.

Az állásfoglalás részleteiben tartalmazza, hogy melyik intézmény melyik alszervezetének milyen dolga van a nemzetiségi médiaszolgáltatással kapcsolatban. Annyit talán kiemelve, a legfontosabbakat ebből, az az, hogy az úgynevezett Közszolgálati Közalapítvány a hírszolgáltatás biztosításáért és a függetlenségének a védelméért felelős. Csak azt szeretném javasolni, hogy ne is annyira a megnevezésre figyeljünk, hanem inkább a funkcióra, hogy látni lehessen azt, hogy a közszolgálati médiaszolgáltatásban tulajdonképpen minden olyan szükséges funkció, amely ennek a területnek, ennek a szegmensnek a működéséhez szükséges, létezik, jelen van.

Van egy társadalmi felügyeletet ellátó testület, aztán a közszolgáltatási testület, aztán egyedüli közszolgálati médiaszolgáltatóként ugyan, de ott van a Duna Média Szolgáltató Nonprofit Zrt. Van egy vagyonkezelő és pénzalap, az MTVA, van a szabályozási és felügyeleti feladatot ellátó intézmény, amely a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság, ezen belül pedig a Médiatanács, amely a demokratikus nyilvánosság működésnek a biztosításáért felel a jogszabályok és a vonatkozó rendelkezések alapján.

A nemzetiségi tartalom és a közszolgálat médiaszolgáltatás. Megint a jogszabályok alapján próbáltuk azonosítani azokat a közösségi jogokat, amelyek összekapcsolhatók a közszolgálati médiaszolgáltatással, és a nemzetiségi közösségeket illetik meg. Önazonosság megőrzése, hagyomány, kultúra, nyelv ápolása, és a nemzetiségi műsorok rendszeres készítésének és sugárzásának a biztosítása szintén jogszabályi alapú kötelezettség, az információhoz saját anyanyelven való hozzájutás, a tömegkommunikációs eszközök útján saját nyelven való tájékozódás és tájékoztatás joga, médiaszolgáltatás és sajtótermék elérése és terjesztéséhez való jog, és közszolgálati médiaszolgáltatásról lévén szó, állami kötelezettségek vannak a másik oldalon. Ezek a jogosultságok, és a másik oldalon a kötelezettségek.

Miféle módokon lehet, amit azonosítottunk, egyrészt összehasonlítva és azt is vizsgálva, hogy a 2004-es kisebbségi ombudsman akkori szóhasználat szerint médiavizsgálata milyen megállapításokat tett, milyen javaslatokat fogalmazott meg és ahhoz képest mi mit láttunk, a módok melyek lehetnek, amelyekkel ezek a jogosultságok, amelyeket az előbb megfogalmaztunk, megvalósulhatnak, például az anyaországi médiatartalmakhoz való hozzáféréseken keresztül, vagy közösségi médiaszolgáltatás engedélyezésével és támogatásával, vagy közszolgálati médiaszolgáltatás biztosításával. Azon túl pedig a társadalmi szemléletformálás is egy olyan elem, ami már akkor is felmerült tizenakárhány évvel ezelőtt azzal, hogy milyen módon jelennek meg, és igenis közvetíteni lehet, és meg lehet mutatni, hogy a magyar állampolgársággal rendelkező személyek körében bizony államalkotó tényezőként a nemzetiségeink jelen vannak, és hogy hogyan zajlik az ő sajátos életük.

Azt gondolom, különösebb magyarázatot nem igényel, hogy a közszolgálati médiának ebben a feladatkörben kulcsfontosságú szerepe van. Három kötelezettséget mindenképpen azonosítani lehet ezen a ponton. Egyrészt a jogalkotónak megfelelő jogszabályi keretet és megfelelő intézményrendszer kell ebből a célból működtetnie, aztán a közszolgáltatással megbízott intézményeknek pedig biztosítaniuk kell, hogy a nemzetiségi műsorok szakszerű és színvonalas módon készülhessenek, és nyilván az ellenőrző testületeknek pedig biztosítaniuk kell, hogy jogszerűen és szakszerűen működjenek akkor is, ha nemzetiségi tartalmakról van szó úgy, hogy ezekről való egyeztetés az ellenőrzés során is az érintettekkel közösen történjen meg ugyanúgy, mint ahogy a gyártás során is ez az elvárás.

A jogi szabályozással kapcsolatban milyen megállapítást tudtunk tenni? Egyrészt azt, amit az előbb is próbáltam sugalmazni, hogy a jogi szabályozás rendezett, alaposan kidolgozott, és megfelel a nemzetközi elvárásoknak. Ezt merem állítani, mert ahogyan az állásfoglalásban is látják és olvasható, megvizsgáltuk nem

véletlenül a szomszédos országokkal kapcsolatban a kisebbségi keretegyezmény tanácsadó bizottsága által kibocsátott országvélemények médiára vonatkozó részét, hiszen a keretegyezmény tartalmaz erre irányuló kötelezettséget. Azt tudom mondani, hogy összehasonlításban például a szomszédos országok közszolgálati médiaszolgáltatásával, maga a jogi szabályozás, még egyszer, maga a jogi szabályozás a jelen pillanatban szentendnek tekinthető nemzetközi elvárásoknak megfelel. A feltárt problémák, illetve visszasságok eredőjét viszont sokkal inkább a jogszabályokkal kapcsolatos végrehajtásban és a jogalkalmazásban láttuk, illetve az erre a célra rendelt intézmények működésében, illetve működtetésében.

A következő megállapításunk, és ez a legerőteljesebb mondanivalónk, a többi mind ezt a célt szolgálja igazából, az az, hogy nem érzékeltek, nem láttuk, akármelyik irányba néztünk, az érdemi és konstruktív párbeszéd hiányát a nemzetiségi tartalmaknak a közszolgálati médiaszolgáltatás során való megjelenésében. Egyébként most már a vizsgálat utolsó szakaszában és az állásfoglalás megfogalmazását megelőző hónapokban folytatott megbeszéléseim során a DMSZ illetékes vezetői ők maguk is jelezték, hogy ezzel tisztában vannak és elfogadják, hogy mi is helyesen látjuk, hogy ez a fajta párbeszéd mind a két irányból, miután nem egy egyirányú utca, ha szabad így fogalmaznom. Feltétel, jószándékúan és együtt kell gondolkodni a szükséges jogalkalmazási változtatásokon. Ennek érdekében fogalmaztuk meg a szakmai javaslatainkat.

Még van egy megállapításunk, amely a médiaképről szól, és ami nem egy túl derűlátó megállapítás. Az, hogy mi a kötelezettsége a közszolgálati médiaszolgáltatónak a nemzetiségek kapcsán, úgy fogalmazódik meg a vonatkozó jogszabályokban, és ezt a különböző soft dokumentumokban is így olvashatjuk, hogy sokszínű és értéket közvetítő módon mutassa be a nemzetiségi közösségeket és a tagjaikat. Abban formális értelemben nem látszott elletét, hogy bizony lényeges, hogy hiteles nemzetiségi médiatartalom-szolgáltatás legyen, de úgy tűnik, hogy amikor a konkrétumokról van szó, akkor nem egészen így zajlik, de a megvalósítás szempontból mindazok, akikkel ebben a kérdésben kommunikáltunk és egyeztettünk, eltérő állásponton voltak. A nemzetiségi közösségek részéről érkezett kritikák pedig megalapozottak, tudniillik a nemzetiségekről zömmel etnicizáló kép alakult ki. Zárójeles megjegyzés, hogy a nemzetközi viszonyrendszerben az európai államok esetében is sajnálatos módon nemcsak Magyarországgal kapcsolatban állja meg ez a megállapítás a helyét. Amit a médiaképpel kapcsolatban még meg tudtunk fogalmazni, az az, hogy nagyon sokszor sztereotip üzenetek mennek át, ha egyáltalán, kicsit közhelyesek is.

Ami a másik, hogy a hír igazából a leggyakrabban akkor hír, ha valamilyenfajta negatívummal összefüggésben jelenik meg. A pozitív tartalmakról vagy csak nagyon regionálisan, vagy csak nagyon szűken jelenik meg valami, akár a televízió-, akár pedig a rádiószolgáltatásban, és biztos, hogy nem megfelelő arányban és nem megfelelő terjedelemben. Egyértelműen látszott az, hogy szükség van arra, hogy a műsorkészítők és a műsorszolgáltatók értsék és tudjanak a nemzetiségi tartalmakról és sokkal markánsabban jelenítsék meg, legalábbis a nemzetiségi közösségek arányainak megfelelően, mármint az összlakossághoz képest arányainak megfelelően a nemzetiségi közösségek életét egyrészt. Másrészt pedig fogalmazódjon is meg nyomon követhető és dokumentálható módon a nemzetiségi közösségeink részéről is, hogy márpedig ők a közszolgálati médiaszolgáltatóknál óhajokat fogalmaznak meg. Ebben érzékelttem egy kis - hogy is mondjam csak? - bizonytalanságot a rendszerben.

Infrastruktúra, szervezet, finanszírozás. Az biztos, hogy amit meg tudtunk állapítani, és túl sok filozófiát nem kell hozzá fűznünk, hogy a közszolgálati médiaszolgáltatónak nagyon széles mozgásteret van a szakmai keretek és a technikai

keretek meghatározásában is, aminek a korlátját viszont az kéne, hogy jelentse, hogy márpedig itt a nemzetiségi kulturális jogok érvényesítésére nagyobb figyelmet kell fordítani. A 2010 utáni átalakítások, mondom még egyszer, a 2004-es ombudsmani vizsgálattal is összevetve, hoztak pozitív, és hoztak negatív hatásokat egyaránt, amiket azonosítani tudtunk. Még egy megállapítás pedig, hogy szakmai javaslatot fogok megfogalmazni a költségvetési forrásokkal kapcsolatban is, ami a nemzetiségi tartalomszolgáltatással függ össze.

Technikai hozzáférhetőség és nézettségi szokások. Erre is irányult számos panasz, ami megtalált bennünket. Azt tudom mondani, hogy a slide tartalmazza a részleteket, sokkal részletesebben leírva az állásfoglalásban, hogy például a reggeli sugárzás alkalmatlanná teszi a széles körű igénybevételt. Az ismétlésnek a nézhetőségét rontja az, hogy földi sugárzásban nem lehet hozzáférni, más módon pedig ez korlátozza az ismétlések megnézését, aztán az online felület pedig sajnos az idősebb generáció számára nem feltétlenül az a közeg, amin tájékozódni szokott. Tehát a hagyományos televíziózáson szocializálódott generáció még szívesen nézné a tévén keresztül a nemzetiségi műsorokat vagy műsorok egy részét.

A rádióműsorok sugárzásával kapcsolatban pedig azt tudtuk megállapítani, hogy mindennek ellenére, hogy számos olyan rádiókészülék van forgalomban még mindig, amelyeken vagy nem fogható, vagy csak nagyon technikai minőségben fogható az egyes adások, azt elvárni, hogy mindenki azonnal dobja ki a régi vagy a középtávon vásárolt készülékét, nyilvánvalóan nem lehet. Azoknak a terveknek egy része, amelyekről engem tájékoztattak, tájékoztattak bennünket az MTVA vezetői, illetve képviselői, vélhetően megoldást fog jelenteni, legalábbis a technikai természetű problémák áthidalására.

Végső vagy utolsó megállapításként pedig, összesítve az előzőekben megfogalmazottakat is, azt szeretném mondani, hogy úgy tűnik számomra, a legnagyobb gond, a legtöbb probléma, részletprobléma azzal jár együtt, vagy abból fakad, hogy átfogó koncepció a nemzetiségi tartalmaknak a közszolgálati médiában való megjelenésére nem található, nincsen. Azt gondolom, hogy egy ilyen koncepció létezése az előbb általam felvetett megállapításoknak egy jó részét legalábbis párbeszéd tárgyává teheti, illetve a jószándékú együttműködés mellett akár a megoldását is jelentheti.

Az átfogó koncepció hiányának tudom be többek között azt is, hogy a nemzetiségi stúdiók és szerkesztőségek anyagi és személyi működési feltételei tekintetében nem látom a hosszú távú stabil és kiszámíthatóságot. Hogy mást ne mondjak, a körzeti stúdiók eléggé barátságtalan helyzetben vannak, és arra nem feltétlenül alkalmasak - igyekszem elegánsan fogalmazni -, nem feltétlenül vannak abban a helyzetben, hogy menetrendszerűen magas minőségben és a műsorkészítők fizikai kihasználása nélkül tudjanak műsorokat előállítani.

Szakmai javaslatok. Ezeket a szakmai javaslatokat, ha megengedik, csoportosítottuk egyrészt három nagy csoportba, ha emlékeim nem csalnak. Mégpedig az első szakmai javaslatcsomag valójában a közszolgáltatóknak és a nemzetiségi reprezentatív testületeknek együttesen szól. Az én meglátásom szerint egy operatív bizottság létrehozása nélkül a helyzet nem fog változni. Ezen felül úgy gondolom, hogy vezetői szintű találkozókra van szükség, de olyan vezetői szintű találkozókra, amelyek alkalmasak arra, hogy operatív előkészítést végezzenek, hogy a szükséges korrekciókat azonosítsák. Nyilvánvalóan a legfelsőbb szintű kommunikációra is szükség van azért, hogy stratégiai döntéseket meg tudjanak hozni. Én azt gondolom, hogy a közszolgáltató és a nemzetiségek reprezentatív képviselői vagy testületei között kell kapcsolattartó személyt kijelölni erre, mert ha nincs nevesíthető gazdája, akkor megint csak írott malaszt marad. Azt gondolom, hosszú

távon pedig egy speciális együttműködési megállapodást kell kidolgozni, ami rendszeresen szabályozza, akár részleteibe menően is a kapcsolattartásnak és az együttműködésnek, a tervezésnek és a vitarendezésnek az intézményesített formáit.

A következő csomag pedig a tisztelt bizottságnak szól szakmai javaslatként, a Magyarországi nemzetiségek bizottságának, amennyiben azt próbálom közvetíteni ezzel a szakmai javaslatcsomaggal, hogy az állásfoglalást is esetleg használva az érintett szakértők bevonásával, az országos önkormányzatok bevonásával a saját maga számára készítsen egy helyzetképet. Ennek alapján készüljön fel arra, hogy ha elindul a közszolgálati médiaszolgáltató részéről a párbeszéd kezdeményezése, akkor a felkészülés a bizottság oldalán legyen meg. Ehhez egy egész hosszú javaslatcsomagot fogalmazok meg. Nem szeretném tovább húzni, mert nagyon hosszú vagyok. Ez a szakmai javaslatcsomag tartalmazza a médiatörvényre vonatkozó módosítási javaslat megfontolását is, mert ennél többet nem javasolhatok önöknek, és valamilyen mértékben az Njt. módosítását is. A költségvetéssel kapcsolatban is tartalmaz néhány megjegyzést ez a szakmai javaslatcsomag.

A javaslatcsomag harmadik címzettje pedig a Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. és az MTVA, amiben tulajdonképpen a párbeszéd felvételének és lebonyolításának, illetve a technikai és infrastrukturális feltételeknek, személyi feltételeknek a javaslatait fogalmazom meg részleteiben. Egy-kettőt szeretnék csak kiemelni ebből. Például azt, hogy a pénzügyi átláthatóságot a nemzetiségi tartalmak elkészítéséhez tegyék átláthatóvá, és legyen például nyomon követhető a műsorba kerülő adások esetleges nemzetiségi tartalma, amelyek nem kifejezetten nemzetiségi tartalmúak, többek között javaslom azt is, hogy amikor az újságíróképzések és -továbbképzések zajlanak, akkor kiemelt figyelmet szenteljenek annak, hogy a nemzetiségi közösségekről kellő mennyiségű és minőségű információ kerüljön bele a képzésbe és a továbbképzésbe.

Szeretném azt is javasolni, javaslom a szakmai csomagban, hogy bátorítsák például az anyaországi tartalmak átvételét és sugárzását és a hazai nemzetiségi programok anyaországokban, illetve a szomszédos országokban való terjesztését is. A körzeti stúdiókkal kapcsolatban pedig egy alapos helyzetfelmérés és az esetleges strukturális átalakítások szükségességét is érdemes megfontolniuk. Ezzel szeretném megköszönni a kiváló és kitartó figyelmüket ezzel a témával kapcsolatban.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Javaslom, hogy mielőtt kérdéseket tennénk fel, kicsit lehet emésztetni, tartanánk egy tízperces szünetet, hogy gördülékenyen tudjuk befejezni a második felét is. Tehát fél négykor folytatjuk az ülést... *(Közbeszólások: Az az óra nem jár jól! - Derültség.)* Bocsánat, a jobboldalon lévő óra szerint fél ötkor folytatnánk. *(Derültség.)*

(Szünet: 16.19 - 16.28)

ELNÖK: Kérek mindenkit, hogy foglaljon helyet, hogy folytathassuk a munkát! Köszönöm ombudsmanhelyettes asszonynak a tartalmas beszámolót. Azt gondolom, különösen hasznos lesz számunkra a végén leírt, ha úgy tetszik, intézkedési terv. Azt kérném mindenkitől, természetesen ha valakinek van kérdése, észrevétele, tegye meg, de arra vártunk, hogy meglegyen ez a jelentés, és a továbbiakra, a szünetben is beszéltünk róla, kedvező helyzetet fog jelenteni remélhetőleg az, hogy volt közben egy személyi változás a nemzetiségi szerkesztőre vonatkozóan. Azt gondolom, korábban sem rajtunk múlt az, hogy egy őszinte, konstruktív és normális együttműködés alakuljon ki, mint ahogy az ombudsmani jelentésben is benne van, hogy felháborítónak tartom, hogy megtiltják az embereknek, hogy beszéljenek a

helyzetükről, hogy nem engednek be a szerkesztőségbe, bár én bejutottam, de lehet, hogy jobb lett volna, ha nem jutottam volna be annak idején. Azt is elmondtam korábban a bizottsági ülésen, hogy miután a parlamentben nyíltan elmondtam, hogy ha egy dolgot kell mondani, amiben nem léptünk előre, az a média, sőt visszaléptünk, utána formálisan nemkívánatos személynek nyilvánítottak, láttam a belső e-mailt. Azt gondolom, ezek minősíthetetlen dolgok. Természetesen átbeszélve majd magunk közt, megpróbálunk ennek a forgatókönyvnek megfelelően az új vezetéssel nulláról elindulni egy valóban normális együttműködés felé.

Azt kérem, hogy most magát a témát ne tárgyaljuk ki, mert egyrészt később is kezdtünk ma, és vannak egyéb programjai is néhány embernek. Ha nem is a javán, de a nagyobb fajsúlyú, oldalra és egyébre vonatkozó dolgokon átkerültünk, szerintem a további három hátralévő témán hamarabb túl tudunk jutni. Miután mindezt elmondtam, kérdezném, hogy van-e valakinek ennek ellenére (*Derültség.*) kérdése, észrevétele vagy hozzászólása. (*Jelzésre:*) Paulik Antalnak adom át a szót.

Hozzászólás

PAULIK ANTAL szlovák nemzetiségi szószóló: Köszönöm, a lincselést is megkockáztatva (*Derültség.*), egy mondat. Ez tipikusan az az eset, amikor tényleg össze kéne vetni a két jelentés tartalmát, a kétéves kormánybeszámolóét és a most elhangzott és nagyon alapos munkának a tartalmát. Köszönöm.

ELNÖK: Egyetértek. Ha nincs további kérdés, észrevétel, akkor ezt a c) pontot is lezárnam.

A nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a hazai filmművészet és filmgyártás területén

A d) pont - a negyedik - állásfoglalás a nemzetiségi kulturális autonómia érvényesülése a hazai filmművészet és filmgyártás területén. Mielőtt átadnám a szót helyettes ombudsman asszonynak, csak nagyon röviden mondanám, hogy ma délelőtt volt a Költségvetési bizottság ülésén a Televíziós Film Mecenatúra 2019. évi költségvetéséről szóló törvényjavaslat, melyet a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság terjesztett elő. Én jeleztem a Költségvetési bizottsági ülésen, hogy a médiaszolgáltatásra és a filmművészet, filmgyártás területére vonatkozó állásfoglalásokat is ma délután fogjuk tárgyalni és miután megtárgyaltuk, meg fogjuk őket keresni, szeretnénk a bizottság részéről rövidre zárni a dolgokat. De nem elébe menve ennek, elmondtam, hogy mivel azzal vezették fel, hogy mindent annak érdekében tesznek, hogy a magyar történelem és kultúra minél nagyobb mértékben megjelenhessen, a magyar történelemnek és kultúrának korábban és ma is a Magyarországon élő és honos nemzetiségek mindig is szerves részei voltak, és nagyon jó lenne, ha a mecenatúratörvényben és annak alkalmazásánál is ez mindenki számára világos lenne. Dr. Báthory Zoltán, az elnöki kabinet parlamenti kapcsolattartója itt volt, de neki is volt már más programja, úgyhogy el kellett mennie. Átadnám a szót ombudsmanhelyettes asszonynak.

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Nagyon szépen köszönöm, elnök úr és újfent a bizottság tagjainak a türelmét. A média-állásfoglalás és a filmművészet, filmgyártás területén a nemzetiségi kulturális autonómia érvényesüléséről szóló állásfoglalás együtt értelmezendők igazból, tehát kéz a kézben megy a kettő. A filmművészet, filmgyártás területén - vagy csak egyszerűen filmes

állásfoglalás, ha szabad így röviden megneveznem - ennek szintén van előzménye. Tehát 2010-ben készült egy kulturális jelentés, amely kitért a filmgyártásra és a filmterjesztésre is. Arra gondoltunk, hogy itt is egy jó pár év eltelt közben, nézzük meg, hogy vajon a változások mit hoztak, és ezért indítottuk el ezt a vizsgálatunkat. Természetesen a megszokott módon megszólítottuk és megkerestük mindazokat a szereplőket, kormányzati szereplőket, közigazgatási szerveket, közszolgáltatókat, amelyek feladat- és hatáskörében szerepel a filmgyártás terjesztése és a filmalkotás, az archiválási feladat is. Ezt most nem fogom felsorolni, ugorhatunk tovább.

A témakörök, amelyek tekintetében a vizsgálat kezdetén is már számítottunk arra, hogy ezekkel a tartalmakkal foglalkoznunk kell, egyrészt nyilván a filmalkotás nemzetiségi tartalma, aztán a filmalkotás mint olyan, a nemzetiségi filmalkotás fogalma, definíciója, a bemutatásuk. A filmfesztiválok szerepéről találnak egy-egy részt az állásfoglalásban. Kiemelt helyen szerepel, nagyon fontosnak gondoljuk a nyilvántartást, archiválást és a kutathatóságot, és nyilván ugyanígy, mint a médiaszolgáltatásnál vagy a média-állásfoglalásnál, itt is az infrastrukturális adottságokról és a finanszírozási környezetről is szót ejtünk.

A jogszabályi környezettel és az intézményrendszerrel kapcsolatban megint csak azt tudom mondani, hogy megvan az a jogszabályi keret, amely lehetővé teszi, hogy egyáltalán nemzetiségi tartalmak, de bocsánat, nem így fogalmazok, hanem úgy fogalmazok, hogy láthatók a filmszakma támogatási rendszerének az alapelvei, látható a jogszabályok értelmében az is, hogy milyen értékeket és elveket kell figyelembe venni, így többek között a sokszínűséghez fűződő érdeket jogszabály rögzíti, a különböző társadalmi igények kiszolgálását és a filmipar sokszínűségének a biztosítását. Ezek nem ilyen pusztába kiáltott szavak, hanem a jogszabály alapján létezik az a bizonyos jogszabályi környezet, amelybe beleilleszthető a nemzetiségi filmművészet, vagy bele lenne illeszthető a nemzetiségi filmművészet is egy nagy hiányossággal, amire majd mindjárt rá fogok térni.

Megnéztük, hogy 2010-hez képest milyen volt a jogszabályi háttér és milyen volt az intézményi háttér. Nem szeretnék történeti dolgokkal foglalkozni az előrehaladott délutáni időpont miatt, de megkerestük és megnéztük, hogy milyen támogató szervek léteznek, melyiknek mi a feladata. Ez ügyben lehet tájékozódni az állásfoglalásból. Igyekeztünk nem kihagyni, bízom benne, hogy egyetlen olyan szervezetet és felelős intézményt nem hagytunk ki az állásfoglalásunkból, amelynek van meghatározó szerepe a filmművészet kapcsán.

A megállapításainkra áttérve, és most nyilván átléptem egy pár olyan dolgot, amit egyébként érdemes lett volna mondani, csak késő délután van, késő van. Ami látszik, az az, hogy strukturális problémákkal nem talákoztunk különösebben, viszont egy pár nehézséggel igen. Ezek a slide-on látható körülményekkel függtek össze. Egyrészt a filmgyártást, forgalmazást, őrzést és az archiválást értem ezen. Amit a probléma kulcsaként tudtunk azonosítani, az legfőképpen a fogalom hiánya, mégpedig abban az értelemben, hogy nincs meghatározva, hogy mi is a nemzetiségi filmművészet vagy filmalkotás. A filmművészet még talán igen, de a nemzetiségi filmalkotás fogalmának a hiányából tudunk eredeztetni pár olyan nehézséget is, amellyel szembesülnek azok, akik a nemzetiségi filmgyártásban szerepet kívánnak játszani. Végignéztük a különböző szintű jogszabályokat és rendelkezéseket, és nem nagyon találtunk bennük nemzetiségi szempontokat. Még csak az a fajta motiváció sincs benne, mint ami egyébként a médiaszolgáltatók esetében megtalálható volt.

Tovább menve, megint csak a megállapítások körében azonosítanunk kellett azt, hogy vajon melyik szereplőnek ebben a kérdéskörben mi a feladata nyilvánvalóan a jogszabályok alapján és a feltárt érzékelhető hiányosságok alapján. Azt is megpróbáltuk a megállapításaink körében megfogalmazni, hogy vajon a

legmegfelelőbb módja például a nemzetiségi filmalkotás finanszírozásának vajon mi lehet a kapott információk és jelzések alapján. Nem biztos, hogy így van, de a rendelkezésünkre álló információk alapján a közvetlen céltámogatások lehetnének azok, amelyekkel ösztönözni és támogatni lehetne a nemzetiségi filmalkotásokat azzal, hogy ha sikerül megfogalmazni a nemzetiségi filmalkotás definícióját, akkor ezt ugyanolyan módon kell majd kezelni és ugyanazok a kedvezmények kell hogy vonatkozzanak rá, mint eredetileg a magyar nyelven készített filmalkotásokra, hogy ne az történjen, hogy ha netán megvan a nemzetiségi filmalkotás mint olyan, fogalma, akkor az egy külön kategóriába kerül és adott esetben egy hátrányosabb kezelésmódot kap, mint mondjuk az eredetileg magyar nyelven készített filmalkotások.

Amivel szembesülnünk kellett, és ezek tények, hogy nincsenek, vagy legalábbis az általunk feltárható és rendelkezésünkre álló eszközökkel nem tudtunk olyan filmműhelyeket azonosítani, amelyek rendszeresen előállítanak nemzetiségi filmalkotásokat. Ez vélhetően finanszírozási okokra vezethető vissza és talán arra is, hogy nincs az a személyi háttér vagy stáb, amely ezt el tudná végezni. Ezt inkább tényként szeretném megállapítani, mivel valószínűleg nem mondok újat a jelenlévőknek, de egy ilyen állásfoglalásban leírva, bízom benne, hogy eléggé nagy felkiáltójel minden érintett számára, azzal együtt persze, hogy a filmművészetet kierőszakolni nem lehet. Ez mégiscsak egy művészet. Ennek tudatában anélkül, hogy most a szubjektív elemeket kiemeltém volna, amelyek egyébként le vannak írva az állásfoglalásban is.

Amit még láttunk és tapasztaltunk, az az, hogy a nemzetiségi közösségekhez az egyébként létező nemzetiségi filmalkotások vagy ilyen vonatkozású filmalkotások nagyon kevés csatornán jutnak el. Azt látjuk, hogy a filmalkotások és a filmgyártás esetében az elsődleges állami cél ebben a pillanatban inkább a filmgyártás, mint a filmforgalmazás. Megint csak kiemelve egy-egy elemet az állásfoglalásból, azt látjuk, hogy az egykori filmfesztiválok szerepét, hasznosságát, lelkesítő vagy motiváló voltát érdemes megfontolni. Szerintem a megfelelő kormányzati szervekkel és személyekkel való beszélgetés arra enged következtetni ennek kapcsán, hogy itt egy elég erőteljes elköteleződésre lehet számítani. Tehát egy erőteljesen pozitív támogatásra számíthatnak majd azok, akik vállalkoznak arra, hogy a nemzetiségi filmfesztiválokat revitalizálják, újból bevezetik és megtalálják a mostani körülmények között is a helyét és a szerepét ezeknek.

Ami még felmerült, az az, hogy vajon a létező nemzetiségi filmalkotások anyaországi forgalmazásához milyen módon lehetne hozzájárulni, ezzel is egy kicsit a filmalkotásoknak, a filmművészetnek azt az ágát és azt a perspektíváját is támogatni, ami újból generálhatja a filmalkotásra alkalmas és művészi adottságokkal és képességekkel rendelkező személyek és műhelyek vállalkozását ilyen célokra.

A slide-on látható megállapítások közül az utolsót emelném ki, amit nagyon fontosnak gondolok. Ezt nagyobb mértékben lehetne akkor megtenni, ha a nemzetiségi filmalkotások digitalizálása, hozzáférhetősége lényegesen jobb lenne annál, mint ahogyan most van, hiszen gyakorlatilag nevelési, oktatási célokra is széles mértékben lehetne használni őket, nem beszélve a közművelődési és kutatási célokról, de azt gondolom, érdemes hangsúlyozni a nevelési, oktatási szempontot ebben az összefüggésben.

Az utolsó megállapítás pedig arra vonatkozik, amit már az előbb is részben említettem, hogy láthatóan nincs olyan képzés, és általunk nem is volt feltárható, hogy olyan oktatás vagy képzés lenne, amely alkalmassá tenné az erre vállalkozó és hajlandó személyeket, hogy nemzetiségi, filmművészetben és filmgyártásban elkötelezzék magukat. Ezt sajnos hasonlóképpen tudom mondani. Ehhez képest megfogalmaztunk szakmai javaslatokat, és elnézést kell kérnem a nemzetiségi

bizottságtól, de ez is elég sok olyan elemet tartalmaz, aminek a címzettjei, címzettje a nemzetiségi bizottság, hiszen az önök kezében van a jogszabály esetleges definíciós hiányosságával kapcsolatos megfontolás, illetve a módosításra való ösztönzés, párbeszéd, támogatás, a pénzalap vagy pályázat. Elnök úr az előbb említette, hogy ezzel kapcsolatban már egyfajta kommunikáció elindult. Talán az utolsó utáni pillanatban vagyunk, hogy a filmarchívumba beemelhető alkotásokat is érdemes feltérképezni és ezt a munkát minél hamarabb elvégezni.

További szakmai javaslataim is természetesen vannak, de az már nem a nemzetiségi bizottságnak szól, úgyhogy nem szeretném az idejüket húzni tovább. Az állásfoglalásban megszólítottuk egy-egy kisebb javaslattal azokat a szereplőket is, akiknek szerepük van a nemzetiségi filmalkotásokkal kapcsolatban. Bocsánat, hogy ilyen rövidre veszem, de még két olyan témakörünk van, amiről szívesen mesélek önöknek. *(Derültség.)* Köszönöm a figyelmet.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kérdezem, hogy az elhangzottakkal kapcsolatban van-e valakinek kérdése, észrevétele, hozzászólása. *(Nincs jelentkező.)* A médiával közösen meg fogjuk beszélni a Házon belül, és utána elkezdjük a párbeszédet. Ahogy említettem már, a Médiahatóságtól itt voltak - most hívás nélkül is -, és remélem, ha hívjuk őket, akkor is itt lesznek. Köszönöm szépen. Ezzel a 2. napirendi pontot lezárnam.

Tájékoztató az alapvető jogok biztosa és a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott két kiemelt közös jelentéséről

A személyszállítási közszolgáltatók számlakiállítási gyakorlatának vizsgálatáról az AJB-363/2018. számú ügyben

Áttérünk a 3. napirendi pontra, amely tájékoztató az alapvető jogok biztosa és a Magyarország területén élő nemzetiségek védelmét ellátó biztoshelyettes 2018. évben kiadott két kiemelt közös jelentése. Ebből az első a személyszállítási közszolgáltatók számlakiállítási gyakorlatának vizsgálatáról az AJB-363/2018. számú ügy. Átadom a szót helyettes ombudsman asszonynak.

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Nagyon szépen köszönöm, elnök úr. Most egy más terepen mozgunk, mint az előző állásfoglalások esetében. Itt olyan problémával szembesültünk, mégpedig 2017-ben egy Facebook-közösségi felületen, ahol egy bizonyos alapítvány, amely tanodaként működött, megosztotta a tapasztalatát a széles közönséggel arról, hogy milyen általuk megnevezett anomáliával, problémával szembesültek egy vasúti személyszállítási számlaadási gyakorlattal kapcsolatban. Történt tudniillik, hogy ez a tanoda, alapítványi formában működő tanoda halmozottan hátrányos helyzetű roma gyerekeket vitt kirándulni, mégpedig pályázati forrásból finanszírozták a kirándulást, így többek között nyilván az utazás során igénybe veendő jegyeket is. A dolog természete szerint miután a pályázatban el kell számolni megfelelő módon a költségekkel, ezért számlát kértek a MÁV-tól. Értelemszerűen csoportosan utaztatták a gyerekeket, és a MÁV illetékese, ahol a jegyet vásárolni kívánták, megtagadta a számla kiállítását arra hivatkozva, hogy a diákjegyek kedvezményes jegynek minősülnek, és ezért az alapítvány nevére számla nem állítható ki. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy 80 ezer forint helyett 160 ezret, a dupláját, tehát a teljes árú jegyet kellett megvásárolni ahhoz, hogy számlát kaphassanak és el tudjanak a pályázati pénzzel számolni. Ez nyilván azt jelenti, hogy

adott esetben a gyermekeknek egy újabb utazása ugrott, már elnézést a kifejezésért. Bocsánat, ez most nem volt egy túl elegáns szóhasználat.

Ezzel kapcsolatban szeretném megjegyezni azt is, hogy amikor figyelemmel kísérjük, hogy a nemzetiségi jogok tekintetében vajon milyen szituációk, helyzetek vannak, akkor gyakorlatilag széles spektrumban tájékozódunk, tehát nem véletlen az, és nem első alkalom az sem, hogy adott esetben Facebook-oldalról. Nyilván felmerülnek problémák, de aztán úgy, hogy utána utánajárunk, tehát a hamis híreknek mi nem vagyunk a felkarolói. Nem egy olyan ügy van abban a sok ügyben, amit a statisztikában is látnak, hogy vagy a közösségi média segítségével jut el hozzánk az információ, vagy pedig onnan is tájékozódunk, amikor ilyenekről van szó, azzal együtt, hogy ugyanúgy, mint ahogy a Wikipédiára nem alapozunk állításokat, úgy önmagában a Facebook-megnyilvánulásokra sem alapozunk állításokat. Ezt csak szeretném a jegyzőkönyv érdekében tisztázni.

Azok az alkotmányos jogok és elvek, amelyeket ebben az ügyben sérülni láttunk így első nekifutásra, az nyilván az egyenlő bánásmód követelménye volt, az esélyegyenlőség előmozdítása, vagy az esélyegyenlőség és a jogbiztonság. Ezért aztán hivatalból vizsgálatot indítottunk, azt akartuk, hogy derüljön ki, lássuk, mert ha ez így van, akkor az viszont rendszerszerű kérdés, hiszen vélhetően nem ez a csoport az egyetlen, amely ezzel a problémával adott esetben szembesül.

A tényállás tehát úgy nézett ki, hogy először is a pályázati elszámolás során magánszemélyeknek, tehát a pályázat kedvezményezettjeinek nevére szóló számla nem számolható el. Csak a szervezet nevére kiállított számla alapján lehet elszámolni, csak így jogszerű egy pályázati elszámolás. A megtagadás indoka az volt, hogy ha és amennyiben kedvezményes diákjegyről van szó, magyarul 50 százalékos diákkedvezményről, akkor viszont a társadalmi szervezet köszöni szépen, számára - pontosabban nem ő köszöni - nem állítható ki. Tehát ebben az esetben, ahogy említettem, 80 ezer helyett 160 ezer forintot kellett fizetni. Akiket megkerestünk első körben, a MÁV vezérigazgatója volt, valamint a VOLÁN Egyesülés vezérigazgatója és a nemzeti fejlesztési miniszter. Ha netán rosszat mondanék, a kollégáim kijavítják.

A jogszabályszerűt nyilvánvalóan nem fogom elolvasni, már csak azért sem, mert nem illik ilyen hosszú szöveget egy slide-re rakni, de a lényeg benne van, mégpedig az, hogy a személyszállítási közszolgáltatási utazási kedvezmények ellentételezése tekintetében, itt erről van szó, nagy különbséget kell tenni az utazási kedvezmény, ami magánszemélynek jár és az utazási támogatás között, ami viszont visszaigényelhető a közlekedésszolgáltató vagy a közszolgáltató részéről. Ő csak akkor igényelheti vissza, ha ez nem kedvezményes jegy, illetve kivételek vannak, és mentem előre pár slide-ot, mégpedig nevelési, oktatási célú intézmények esetében lehet kivételt tenni.

Amikor a probléma felmerült, a problémát az jelentette, hogy az alapítvány, jobban mondva a tanoda, mint olyan, nem volt ebbe a kivételezett csoportba sorolható, ezért egyébként a MÁV abban a pillanatban, amikor a megtagadás megtörtént, szabályszerűen járt el.

Ahogy megkerestük a nemzeti fejlesztési minisztert, a válaszok eléggé érdekesek voltak. Néhányat emelek ki belőle. Megerősítette azt, amit eddig említettem, hogy beletartozik ugyan az intézmény fogalmába más intézmény is, mint csak nevelési, oktatási intézmény, például gyermekotthon, lakásotthon és nevelőszülői hálózat, de a tanodák nem. Ami a válaszából még kiolvasható volt, az az, hogy miért, az indokok, hogy egyéb jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetek esetében azonban a számlát kiállító nem tudja ellenőrizni, amikor a számlát kiállítja, hogy az a bizonyos kedvezményes vásárlás valóban közfeladathoz köthető-e, és azt mondja, illetve az jött ki a válaszából, hogy a jogosult

igénybevétel ellenőrizhetősége kérdésessé válik ilyen esetekben. Nem igazán látta szükségét ebben a válaszban annak, hogy ezen a rendelkezésen, válaszon vagy ezen az adottságon változtasson. Azt mondta, hogy ha ezt kibővítenék, akkor ez adott esetben a visszaélések lehetőségét teremtené meg.

A megállapításaink körében - átléptünk néhány részt megint csak az időre való tekintettel - szeretném jelezni, hogy részben a sokféle változás és talán a mi jelzésünknek köszönhetően is 2019. január 1-étől a Gyvt. módosításával a tanodákat is beillesztették a gyermekvédelmi rendszerbe, és ezen a kapunk keresztül tulajdonképpen, legalábbis a tanodák esetében a számlakiállítási gyakorlat meg fog egyezni azzal a kivételes csoporttal. Ezzel együtt még mindig kérdés a kérdés: ha nem tanoda, és nem tartozik a kivételes körbe, akkor vajon egy másik olyan szervezet, amely pályázati pénzből foglalkozik akár nemzetiségi közösséghez tartozó gyermekek utaztatásával, nem szembesül-e továbbra is még hasonló problémával.

Az intézkedésekkel kapcsolatban pedig azt kértem az innovációs és technológiai minisztertől, illetve a javaslatom arról szólt, hogy fontolja meg a kivételek bővítését és a kapcsolódó jogszabályok módosítását annak érdekében, hogy a közhasznú társadalmi szervezeteknek is legyen módjuk ilyen kedvezmény igénybevételére és a pályázati pénzek elszámolása kapcsán jogszerűen tudjanak eljárni. A válasz, amit kaptam, egy részletes válasz volt, de nem tartotta szükségesnek vagy indokoltnak a kivételi kör bővítését az innovációs és technológiai miniszter úr. Álláspontja szerint azt mondta, hogy áttelepítette a hatáskört az ő véleménye szerint az Emberi Erőforrások Minisztériumához. Ez most már nincs benne az állásfoglalásomban, és ez az utolsó gondolatom ezzel a jelentéssel kapcsolatban. Azt gondolom, az innovációs és technológiai miniszternek érdemes megfontolnia, hogy talán mégis a hatáskörébe tartozik, azzal, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériumát természetesen be kell vonni ennek a kérdésnek az értelmezésébe és az esetleges lépések kialakításába. Rövidesen válaszolni fogok erre a kérdésre, amiben ezt fogom javasolni. Köszönöm a figyelmet.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Van-e az elhangzottakkal kapcsolatban valakinek kérdése? *(Jelzésre:)* Lengyel szószóló asszony!

Kérdések, hozzászólások

DR. RÓNAYNÉ SLABA EWA MARIA lengyel nemzetiségi szószóló: Köszönöm szépen a szót. Most hallottuk, hogy alapítványról, tanodáról volt szó. Mi ugyanezzel a problémával már évek óta találkozunk a kiegészítő iskolában. A kiegészítő iskolának az a lényege, hogy több helyen vannak telephelyek, vannak osztályok, és egy tanév során több közös program van itt, Budapesten. A gyerekek sajnos teljes árú jegyet vásárolnak, mert másképp nem lehet elszámolni. Amikor még az iskolát vezettem, írtam levelet a MÁV vezérigazgatójának, és ugyanazt a választ kaptam, hogy mivel ez kedvezményes jegy, sajnos nem lehet számlát kiállítani, tehát a rendes, állami iskolába járó gyerekeknek sem adnak. Azt szeretném kérni, hogy további intézkedés legyen az ügyben. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. További kérdés vagy vélemény van-e? *(Jelzésre:)* Farkas Félix alelnök úr!

FARKAS FÉLIX roma nemzetiségi szószóló, a bizottság alelnöke: Köszönöm szépen a szót. Tisztelt Ombudsmanhelyettes Asszony! Helyettes Államtitkár úr és mindenki, aki megtisztelte a mai bizottsági ülésünket, köszöntöm önöket. Láthatjuk, hogy az ombudsmani hivatal milyen sokrétű feladattal van ellátva, többek között amit

most utoljára láthattunk is. Ez is egy olyan probléma, ami szinte a mindennapjainkban ott is van, és nemcsak egyszer. Ha önök nincsenek, akkor bizony ezek a problémák nem vetődnek fel, akkor tulajdonképpen kiéleződhetnek azok az ellentétek vagy azok a visszasságok, amelyek így most felszínre kerülnek. Az 1. napirendi pontban is fel akartam szólalni, mert úgy gondolom, minket, romákat sokkal többször sújt a hátrányos megkülönböztetés, illetve ez a fajta viselkedésmód, amit önök itt most felderítenek, vagy megpróbálják felderíteni. Ehhez kívánok önöknek sok erőt, egészséget, és ahogy tőlem telik, természetesen a magam módján segítek. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm. Ha nincs további észrevétel, vélemény, akkor az a) pontot lezárnam.

A megkeresett szerv együttműködési kötelezettségének megszegése miatti vizsgálatról az AJB-3540/2018. számú ügyben

Áttérnénk a b) pontra a megkeresett szerv együttműködési kötelezettségének megszegése miatti vizsgálatról az AJB-3540/2018. számú ügyben. Átadnám ismét a szót.

Dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet tájékoztatója

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Tisztelt Elnök Úr! Kedves Szószólók és Jelenlévők! A szóban forgó jelentést Farkas Félix szószóló úr hozta a hivatalba. Ahogy a 2017-es beszámoló kapcsán említettem, hogy az együttműködési kötelezettség is felmerült, ebben az ügyben is felmerült az együttműködési kötelezettség elmulasztásának a kérdése egy olyan nagyon szomorú eset kapcsán, amely arról szólt, és az eljárás megindításának az apropóját is ez adta, hogy Etes községben egy roma származású lakos elhunyt, akit a családja az önkormányzati temetőben szeretett volna eltemettetni, viszont tekintettel a szociális helyzetükre, az önkormányzat támogatását igényelték ehhez. A megfelelő temetési helyet számukra a temetőben kijelölték, annak a kiásását követően azonban az önkormányzat arra hívta fel a családot, hogy a sírhelyet át kell helyezniük, és a halottjukat nem helyezhetik el az első körben kiásott helyre. A temetési vállalkozó, akivel a sírhelyet először kiásatták, aznap már ezt nem tudta megtenni, így a családnak magának kellett ezt a helyzetet megoldani.

Mondanom sem kell, hogy ez több okból sem elfogadható és elképesztő helyzet. Mit érint, ha most a jog felől közelítjük a tényállást? Először is nyilván a jogbiztonság követelményét, de másodsorban leginkább az emberi méltósághoz való jogot és az ebből levezethető kegyeleti jogot, párban együtt értelmezve az egyenlő bánásmód követelményével. Akiket megkerestünk, egyrészt értelemszerűen Etes Község Önkormányzatának a polgármestere, és megkerestük azt a temetkezési vállalkozót is, aki az első esetben a sírhelyet kiásta, és akinek nyilván fizetni kellett a munkájáért. A tényállás az volt, és itt a dátumszerűen is lehet látni, hogy megkerestük a polgármestert, aki 30 napon belül nem válaszolt, aztán a munkatársunk telefonon sürgette a válaszadást, aztán írásban sürgető levelet küldtünk a polgármesternek és a temetkezési vállalkozónak rövidebb határidőt adva - ez a menetrendje ezeknek a levelezéseknek nálunk -, 15 napos határidőt megjelölve, aki aztán 2018. november 6-án válaszolt. Etes község polgármestere pedig az adott jelentés lezárásának pillanatáig nem válaszolt, sem írásbeli, sem szóbeli megkeresésünkre nem volt hajlandó abban segítségünkre lenni, hogy a konkrét helyzetet és a tényállást a megtörténtek szerint feltárjuk és az ő információját is az összképhez hozzá tudjuk tenni. Ez így nézett ki.

Mehetünk tovább, de a következőt sem fogom hosszan mondani önöknek. Itt a jogszabályi háttére van annak, hogy kinek milyen formában és módon kötelessége együttműködni akkor, ha az ombudsman vagy az ombudsmanhelyettes megkeresi. A megállapítás ezzel kapcsolatban a legvégén, a slide alján látszik kiemelve pirossal, hogy nyilvánvalóan alapjogi visszásságot okozott a polgármesternek ez a fajta együttműködési kötelezettség megszegése, mert akadályozott bennünket abban, hogy a helyzetet feltárjuk és a megfelelő végkövetkeztetésre jussunk.

Amit ezt követően az intézkedések körében tettem, egyrészt az, hogy megküldtem a jelentést oda. Felkértem Etes Község Önkormányzatának polgármesterét, hogy soron kívül részletes tájékoztatást adjon 15 napon belül megint csak, de ez már a jelentés szövegében megfogalmazott intézkedés volt, illetve azt is, hogy nemcsak a konkrét eset kapcsán, hanem bármikor a későbbiekben, ha az ombudsman vagy a helyettes megkeresi, akkor szíveskedjen annak megfelelően válaszolni. Természetesen felkértük a kormányhivatalt vezető kormány megbízottat, a Nógrád megyei kormány megbízottat, hogy intézkedjen annak érdekében, hogy sem Etes községben, sem pedig másutt a megye területén ilyesmire ne kerüljön sor, hanem határidőben és teljes körűen tegyenek eleget a megkeresésnek. A kormány megbízott pedig a mi megkeresésünkre reagálva felhívta a polgármestert, hogy azonnal, haladéktalanul tegyen eleget a választadási kötelezettségének, és írt egy körlevelet a Nógrád megyei önkormányzatok polgármestereinek, jegyzőinek, hogy márpedig ezt a fajta együttműködési kötelezettséget nem mellőzhetik, vagy nem negligálhatják, hanem kötelesek eleget tenni nekik.

Van egy kis utóélete a közös jelentésnek, mert a jelentés megküldését követően valami megmozdult, de nem értünk a folyamat végére. A polgármester, úgy tűnik, hogy a kormány megbízott biztatására és a jelentésünk hatására is soron kívül válaszolt, és részletesen tájékoztatott az ő álláspontjáról az ügyel kapcsolatban. De ahogy egymás mellé tettük a temetkezési vállalkozó válaszát és a polgármester válaszát, kiderült, hogy jaj, abban bizony ellentmondás van, ami a konkrét helyzetet illeti. Ezért tegnap írtam alá azt a levelet, amelyben megkeressük a Nógrád Megyei Kormányhivatal Salgótarjáni Járási Hivatala vezetőjét, hogy szíveskedjen ezt az ellentmondást tisztázni, tudniillik arról van szó, hogy - nem tudom, de ezt fogják majd kideríteni -, hogy közútra helyezték el, vagy közútnak minősülő területre jelölték ki először a sírhelyet, és azt azért nem lehet. A dolog, ami viszont másképpen hangzik el a temetkezési vállalkozó részéről és a szószóló úr jelzése alapján is, hogy az első áthelyezés mögötti indok viszont az volt, hogy a kiásott sír melletti szomszédos sírok birtokosai úgy vélték, nem szívesen vennék, hogy a rokonaik egy roma mellett nyugodjanak.

Az, hogy most ez a terület közút, vagy ez a terület nem közút, ahol az első sírhely kiásására sor került, azt én ombudsmanhelyettesként biztosan nem tudom eldönteni. Ebben a témakörben felelős, vagy hatáskörrel rendelkezik a járási hivatal, ezért kértem abban a levélben, ami tegnap kiment, hogy tessék ezt tisztázni, viszonylag egyszerű szakember kirendelésével meg lehet nézni, hogy ez közút, vagy nem közút, aztán majd utána a következtetéseket levonjuk, ha megvan a válasz. Várjuk az eredményt. Köszönöm a figyelmet.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Kérdezem a bizottság tagjait, hogy kíván-e valaki az ügyben szólni. *(Jelzésre:)* Farkas Félix alelnök úr!

Kérdések, hozzászólások

FARKAS FÉLIX roma nemzetiségi szószóló, a bizottság alelnöke: Köszönöm ismételtelen a szót. A mai nap beszélgethettünk volna csak ketten is, hiszen az anyagból

az tűnik ki, hogy a legérintettebbek a romák az önök jelentésében, így ebben a témában is. Amikor engem felhívott a család, velem azt közölték, hogy a temető tulajdonosa az önkormányzat és az önkormányzat által kijelölt személy, aki a temetkezési helyek kiosztásáért felelős, jelölte ki nekik a helyet. Kijelölte a helyet, ők azt elfogadták. Kiásták a sírt, és aztán jött a probléma, amikor a szomszéd megkereste a polgármestert és azt kérte, hogy helyezték át onnan azt a sírt, mert ők nem szívesen vennék, ha az ő elhalálozott személyük mellett lenne, nem szívesen hagynák a roma mellett. A polgármester másnap kiment, a temetés előtt való nap kiment és közölte velük, hogy itt nem lehet temetkezni, merthogy ez közút. A hozzátartozók nem tudtak mit tenni, hiszen a polgármester betolatta velük magát a sírhelyet.

A kegyeleti szabályzat alapján is minket, romákat ez kimondottan sért, de nemcsak a romákat, mert bárki lenne, sértené, nyilván mindannyiunkat sért. Az a helyzet, hogy amikor a temetkezésről szóló jogszabályokat nézegettem, abban bizony az is benne van, hogy amikor már ki van ásva egy sírhely, ahhoz már érzelmi kötődése van az embernek. Tulajdonképpen még ezt is elvették tőlük. Ők már kötődtek ahhoz a helyhez. Ők úgy gondolták, hogy az ő szerettük abban a sírhelyben fog majd nyugodni, ők oda fognak kijárni. Ez megalázó volt.

Meddig kell túrni, vagy milyen mélyre mehet még el egy ember ahhoz, hogy illet megtegyen egy másik emberrel, egy olyan emberrel szemben, és most teljesen mindegy, milyen emberrel szemben, de még az emberi méltóságában megalázták, a kegyeleti jogait megsértették. Meddig lehet ezt túrni? Nem mondom, hogy ez mindennapos. Nyilvánvalóan nem. Az is lehet, hogy egyedi. Én annak örülnék, ha tényleg egyedi lenne. De ha kiderül és bebizonyosodik a polgármester hibája, rettenetesen meg kell büntetni azért, hogy sem ott, sem az országban bárhol ez még egyszer ne forduljon elő. Még egyszer csak köszönetet tudok önöknek mondani a munkájukért. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Ezek szerint az ügyben még további vizsgálatok lesznek. Azt gondolom, még ha csak annyi történt volna, hogy rossz helyen jelölték ki, akkor sem egy normális állapot, ha pedig nem ez volt az indoka, arról meg azt hiszem, nem is lehet véleményt mondani.

Ha nincs további észrevétel vagy hozzászólás, akkor ezt a 3/b. napirendi pontot is bezárnám. Szeretném megköszönni ombudsman asszony kitartását, a munkatársainak és mindannyiuknak az elkészült anyagokat. Ez számunkra rendkívül nagy segítség lesz a jövőre nézve.

Ha a jövőről beszélünk, akkor egy mondatot hadd mondjak arról, hogy öt éve dolgozunk együtt, és ez azt is jelenti, hogy ősszel új biztos és biztoshelyettesek lesznek kinevezve. A leendő, régi vagy új biztos joga lesz a biztoshelyetteseket kinevezni. Azt tudom mondani, gondolom, a bizottságunk nevében egyhangúlag mondhatom - tegnap délelőtt volt ONÖSZ-közgyűlés, ahol ott voltunk mi is -, hogy a 13 magyarországi nemzetiség nevében fogunk még találkozni addig, de köszönjük ezt az ötéves hatékony munkát. A magunk részéről amennyiben szerepünk lesz annak a kiválasztásában, hogy ki fogja tovább vinni a nemzetiségi ügyeket, mi bízunk benne, hogy biztoshelyettes asszony ezt vállalja és szeretné tovább csinálni, és ebben maximálisan támogatni fogjuk a magunk részéről. Nagyon bízom benne, hogy a véleményünk nélkül nem fog sor kerülni kinevezésre. Kívánok jó egészséget és kitartást addig is erre a procedúrára! Remélem, hogy a következő öt évben is együtt tudunk dolgozni majd. Parancsoljon!

DR. SZALAYNÉ DR. SÁNDOR ERZSÉBET, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes: Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt

Szószólók! Helyettes Államtitkár Úr! Kedves Tircsi Ricsi! *(Derűltség.)* Bocsánat, hogy megengedem magamnak ezt, egyszerűen én szeretném megköszönni a mai türelmet, a figyelmet is meg az együttműködési hajlandóságot is az elmúlt években. Csináljuk a dolgunkat. Akárki is lesz később, biztos, hogy segíteni fogjuk a munkáját.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönöm. Ezzel a 3. napirendi pontot lezárnám.

Egyebek

Gyorsan áttérnék az egyebekre. Négy dolgot szeretnék mondani egy-egy mondat erejéig. Természetesen helyettes államtitkár úrnak megköszönjük a jelenlétet és hogy tovább tudott maradni, mint ahogy tervezve volt. Köszönjük szépen. Viszontlátásra! *(Dr. Fürjes Zoltán, Tircsi Richárd, dr. Szalayné dr. Sándor Erzsébet és munkatársai távoznak a bizottsági ülésről.)*

Az egyebekben négy dolgot szeretnék mondani nagyon röviden. Aki tegnap ott volt az ONÖSZ-közgyűlésen, tudja, hogy átbeszéltek egyrészt a Paulik Antal által összeállított, a munkacsoport által törvénymódosításra összeállított anyagot. Abban maradtunk, hogy rövid úton megpróbáljuk összeszedni az érintett két államtitkárságról, illetve az előkészítő munkacsoport által összekészített úgynevezett könnyített módosító csomagot, és azt megpróbáljuk még tavasszal benyújtani, esetleg akár el is fogadtatni, de tovább dolgozunk azokon a generálisabb pontokon, a neheztelt csomagon, amit remélhetőleg ősszel be tudunk adni.

A másik pont, hogy a 2020-as költségvetési törvénnyel kapcsolatos kérdéseket is átbeszéltek. Korábban én kiküldtem egy e-mailt, amiben március 13-ra, holnapra kértem az önkormányzatok javaslatát, de mivel menetközben kiderült, hogy a parlamenti szünetet követően fogja csak benyújtani a kormány a költségvetési javaslatot, ezért ezt módosítottuk 2019. március 28-ra. Holnap délelőtt e-mailben is meg fogom ezt erősíteni. Aki már átgondolta a saját dolgát és át tudja küldeni, azt természetesen szívesen látjuk, de így akkor még kaptunk egy kis időt.

Harmadsorban: a helyi nemzetiségi önkormányzatok és fenntartott intézményeik 2019. évi támogatásának ünnepélyes átadása 2019. március 21-én, csütörtökön, 10 órakor lesz a Parlament Vadász termében, ahogy az előző két évben is csináltuk. Erre a minisztérium ma vagy holnap reggel fogja kiküldeni a meghívókat. Előzetesen e-mailben az érintett nemzetiségek országos elnökeit - idén ez a horvát, szlovák, román, német nemzetiséget jelenti - és minden szószólót meg szeretnék erre hívni, vagy meghívni. Ha meglesz most a hivatalos meghívó, akkor mindenkinek el fogom küldeni a hivatalos meghívót is.

Negyedsorban: a nemzetiségi pedagógus program második részéhez szükséges felméréshez a nemzetiségi tanító, tanár, szaktanár felmérés előkészítésére 2019. március 27-én, szerdán, 10 órakor fogunk a Parlament Széll Kálmán termében, a Költségvetési bizottság termében sort keríteni az érintett nemzetiségekkel - a horvát, szlovák, román, német kibővül a szlovén, a szerb és a roma nemzetiséggel is -, a hét képző egyetemmel, főiskolával, a Katolikus Pedagógiai Intézettel, a Német Pedagógiai Intézettel, a Klebelsberggel, illetve a két minisztérium három államtitkárságának a kijelölt személyével, és tartanánk egy megbeszélést. Még egyszer visszanezem ennek is a meghívóját, és ha valakinek még esetleg nem ment ki, megkapja.

Végül: négyet mondtam, ezért kérdezném, hogy még kinek lenne az egyebekben hozzászólása. *(Jelzésre:)* Kissné Köles Erikának adnám meg a szót.

KISSNÉ KÖLES ERIKA szlovén nemzetiségi szószóló: Nekem egyéb egyebek is lenne, de azzal nem fogom húzni az időt. Egy dolgot viszont szeretnék kérni a tisztelt bizottság tisztelt tagjaitól. Konkrétan március 25-26-án Budapesten tartózkodik a

határon túli szlovénekért felelős minisztere Szlovéniának az államtitkár asszonnyal együtt. Mint ahogy azt már levélben megírtuk, az a tiszteletteljes kérésük, hogy találkozhassanak a bizottságunknak legalább néhány tagjával. Erre konkrétan 26-án, kedden fél tíztől kerülne sor. Egyetlen kérésem van, hogy rövidnek kell lennünk, sajnos azon egyszerű oknál fogva, hogy fel kell érni a Várba, a Miniszterelnökségre. Semjén miniszterelnök-helyettes úrral is lesz egy találkozó. Körülbelül egy óra áll a rendelkezésünkre, hogy a bizottság tagjaival találkozzanak. Elsősorban magával a szószólói intézménnyel és a bizottság működésének a kapcsán szeretnének informálódni. Köszönöm szépen. Megtisztelő lenne, ha veszitek az időt és eljöttök erre. Köszönöm.

ELNÖK: Köszönöm. Holnap ki fogunk küldeni egy hivatalos meghívót is a rend kedvéért, és hogy mindenkinek ott legyen. Köszönöm. Paulik Antal!

PAULIK ANTAL szlovák nemzetiségi szószóló: Köszönöm a szót. Két dologgal kapcsolatban szólnék. A könnyített verzió - amiről elhangzott, hogy esetleg azt még tavaszi módosításként benyújtanánk a tavaszi ülészakban - szövegszerű javaslatainak a nagy része készen van. A munkacsoport tagjai azokat nagyjából megkapták. Az indoklással lehet, hogy lesznek még dolgok, de egyébként alapvetően ezek az egyébként korábban már letárgyalt ügyek meg vannak fogalmazva szövegszerű javaslatként is.

A másik dolog: ez egy kérdés, hogy tudunk-e arról, hogy mi történik, mert van egy 2,5 milliárdos keret, amely a beruházási keret volt a költségvetési törvényben, ebből 951 milliót kiosztott az államtitkárság. Ezzel találkoztunk mindannyian. Maradt 1 milliárd 549 millió. Ott elhangzott egy ilyen mondat, hogy első adagként vagy első körben ennyit tudtak kiosztani. Mi a sorsa a maradék pénznek, illetve mikor várható a második kör? Tudunk-e erről valamit?

ELNÖK: Pontos számot nem tudok én sem, hogy mennyi lett eddig kiosztva, mert én is csak a németeket tudom, de emellett azt tudom biztosan, hogy ebbe a keretbe tették bele a magyar-szerb kormányközi vegyesbizottság ötszázvalahány millió forintját is. Ezzel én sem értek egyet, de ez a terv. Eddig az volt, hogy a kormányközi vegyesbizottságok, mivel nem is volt külön nemzetiségi keret, automatikusan törvénymódosítás volt. Majd erről beszélnünk kell. Lekérem majd én is, mert én sem tudom pontosan, hogy más nemzetiségek mennyit kaptak, csak amennyi a sajtból jött le. Alexov Lyubomir!

ALEXOV LYUBOMIR szerb nemzetiségi szószóló: Én ugyan eredetileg három dolgot szerettem volna mondani, de most erre csak annyi, hogy meglepve hallom ezt a tényközlést (*Szolga József: Én is!*), mert ez nem a kormányközi vegyesbizottság határozata, hanem a magyar kormányknak vannak különböző határozatai a szerb köznevelési intézmények fejlesztésére. Én eddig úgy tudtam, hogy a kormányhatározatokra külön keretből biztosították, és eddig ez volt a gyakorlat. A magyar kormány minden esetben, ha bármelyik nemzetiségről volt szó, megfelelő forrást talált, és nem ebből a forrásból csoportosították oda át ezeket a pénzeket. Úgy gondolom, ebben nekünk további teendőnk van, mert úgy gondolom, bár ebben az esetben ezek szerint a szerbek a kedvezményezettek, de mégsem jó precedens. Ez a rövid megjegyzésem erre az információra.

Ami valójában szerettem volna, az gyakorlatilag három rövid dolog, igazából meghívók, illetve emlékeztetők. Az egyik, hogy holnap 10 órától tartja az Ellenőrző albizottság az ülését, amelynek két napirendi pontja lesz. Az egyik az ÁSZ-jelentések

tárgyalása és az ÁSZ-alelnök, Warvasovszky úr lesz a vendégünk, illetve professzor dr. Lukács István a második napirendi ponthoz, aki az itt is említett nemzetiségi felsőoktatás finanszírozási és egyéb problémáiról fog nekünk tájékoztatást adni. Erre természetesen az albizottság tagjain kívül is mindenkit szeretettel várunk.

A második meghívás: szeretném megismételni azt a meghívást, amit már a múlt héten megtettem, ez a tabáni kiállítás a Budai Várban. Elnézést kérek egyben az időpont-módosítás miatt - mondhatnám parlamenti nyelven -, más egyéb közfeladat-ellátás miatt került sor a módosításra. Aki tud jönni, 19-én, kedden, 10 órától nagy szeretettel várjuk. A helyszín ugyanaz, a Budapesti Történeti Múzeum fent, a Várban.

A harmadik egy tájékoztatás, meghívás. Március 26-án, ha jól emlékszem, 17 órakor nyílik meg a Nemzeti Színházban a nemzetiségi színházi fesztivál egy bolgár és egy horvát előadással. Államtitkár úr sajtótájékoztatót tartott, de a Nemzeti Színház vezérigazgatója és valószínűleg Tircsi főosztályvezető úr tartja a hivatalos megnyitóját a rendezvénynek. Tavaly jól sikerült, reméljük, az idén is jól fog sikerülni.. Kérem, hogy írjátok be a naptárba! Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. További hozzászólás van-e? *(Jelzésre:)* Szolga József!

SZOLGA JÓZSEF horvát nemzetiségi szószóló: Köszönöm a szót. Én csak annyit akarok mondani, illetve pontosítani, nem tudom, jól emlékszem-e, hogy egyrészt abban maradtunk, hogy a nemzetiségek jogairól szóló törvény soft változatát benyújtjuk. A másik pedig az, hogy a '20. évi költségvetési törvény megalapozó rendelkezéseiben hozzányúlunk az Áht.-hez és megpróbáljuk ott keresztülvinni, vagy az országos önkormányzatok státuszát, gazdasági helyzetét rendezzük. Arra emlékszem, hogy erre szerződünk.

ELNÖK: Bocsánat, én nem akartam elmondani az egészet. Igen, igen. *(Szolga József: Jó, ok.)* Annyi, hogy az a mi dolgunk, a nemzetiségek jogairól szóló törvénynél viszont a két államtitkárságról is be kell kérnünk az általuk előkészített és elvileg elfogadott dolgokat, csak nem akartam már hosszabban beszélni. Természetesen.

Az ülés berekesztése

Van-e még esetleg hozzászólás? *(Nincs jelentkező.)* Ha nincs, akkor köszönöm mindenkinek a kitartását. Ezzel a 4. napirendi pontot, az egyebeket és egyúttal a mai ülést is lezárom. Ígérem, hogy nem fogunk a továbbiakban még egyszer ilyen hosszú ülést tartani. Köszönöm szépen mindenkinek.

(Az ülés befejezésének időpontja: 17 óra 32 perc)

Ritter Imre

a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Vicai Erika